

Türkiye’de Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Lisansüstü Tezlerinin “Sosyal Politika” Bağlamında Değerlendirilmesi*

Evaluating Graduate Theses on Labour Economics and Industrial Relations in Turkey within the Context of “Social Policy”

Verda Canbey Özgüler¹

Öz

Bağımlı çalışanların üretim sürecinde karşılaştıkları sorunların çözülmesi, sınıflar arasındaki çatışmaların azaltılması amacıyla yürütülen faaliyetleri içeren “Sosyal Politika” disiplini günümüzde ağırlıklı olarak Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri (CEEI) bölümleri çatısı altında varlığını sürdürmektedir. “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” bölümleri dışında sosyoloji, kamu yönetimi gibi bölümlerde de “Sosyal Politika” alanı ile ilgili dersler verilmekte ve akademik çalışmalar yürütülmektedir. Sosyal politikanın Türkiye’deki gelişimi temelde iki ana ekol (İstanbul Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi) etrafında açıklanmakla birlikte farklı görüşler de bulunmaktadır. Bu çalışmada köklü bir geleneğe sahip olan “Sosyal Politika” disiplininin akademik alandaki izdüşümünün lisansüstü tezler bağlamındaki görünümü analiz edilmektedir. Dar anlamda sosyal politika; kapitalist düzende işverenler ve işçiler arasında ortaya çıkan çelişki, dengesizlik ve menfaat çatışmalarını ortadan kaldırmak, sınıflar arasında uyum sağlamak amacını taşımakta, sanayi toplumlarının sorunlarına eğilmektedir. Geniş anlamda sosyal politika ise; tüm sosyal grupların sorunları ile ilgilenen, sosyal alanları kapsayan, sorunlara çözüm üreten uygulamaların tamamını ifade etmektedir. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri disiplininin temel alanlarından biri olan “Sosyal Politika”, günümüzde işgücü piyasaları, iş ve sosyal güvenlik hukuku, insan kaynakları yönetimi, çalışma sosyolojisi ile örgütsel yönetim ve çalışma psikolojisi gibi alanlara da yayılmış bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Disiplininde “Sosyal Politika” ile ilgili mevcut Türkçe literatüre ilişkin lisansüstü tezler üzerinden bir değerlendirme yapmaktır. Bu bağlamda “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” anabilim dalında yazılan ve Yükseköğretim Kurulu’nun (YÖK) tez arşivinden elde edilen lisansüstü tezler doküman incelemesi tekniğiyle incelenmiştir. İnceleme sonucunda elde edilen bulgular, yüzde ve frekans tablolarıyla gösterilerek yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Sosyal politika, Çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri, Nitel analiz

* Bu çalışma 11-14 Temmuz 2019 tarihlerinde Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi tarafından Bandırma’da düzenlenen 5. Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmaları Kongresi’nde sunulmuş olan bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş biçimidir.

1 **Sorumlu Yazar:** Verda Canbey Özgüler (Prof. Dr.), Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Eskişehir, Türkiye. E-posta: vcanbey@anadolu.edu.tr ORCID: 0000-0002-0662-4039

Atf: Canbey Özgüler, V. (2019). Türkiye’de çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri lisansüstü tezlerinin “sosyal politika” bağlamında değerlendirilmesi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 78: 1-45. <https://doi.org/10.26650/jspc.2020.78.0064>

Abstract

In the present day, the discipline of “social policy” is mainly studied under the departments of Labour Economics and Industrial Relations (LEIR) since it includes topics such as resolving problems of workers during production and reducing class conflicts. Apart from the departments of “Labour Economics and Industrial Relations,” courses and academic studies on “social policy” are also current in other departments such as sociology and public administration. Even though the development of social policy in Turkey is mainly covered by two prominent schools (Istanbul University and Ankara University), there are different opinions on the matter. The present study analyses the outlook of the academic projection of “social policy,” which has a long-standing tradition within the context of graduate theses. Narrowly defined, social policy aims to eliminate the conflicts, imbalances, and conflicts of interest that arise between employers and workers in the capitalist order, to harmonize between classes and to address the problems of industrial societies. Broadly defined however, social policy refers to studies that deal with issues of all social groups, covering common areas and producing solutions to problems. Social policy, which is one of the fundamental fields of the Labour Economics and Industrial Relations discipline, has spread to fields such as labour markets, labour, social security law, human resource management, sociology of work and organizational management, and work psychology. This study aims to assess postgraduate dissertations on the existing Turkish literature in the field of “social policy.” In this context, postgraduate theses in the field of Labour Economics and Industrial Relations from the dissertation archive of the Council of Higher Education (CoHE) were studied by document examination. Findings obtained as a result of the investigation were interpreted by showing percentage and frequency tables.

Keywords

Social policy, Labour economics and industrial relations, Qualitative analysis

Extended Summary

In the present day, the discipline of “social policy” is mainly studied under the departments of Labour Economics and Industrial Relations (LEIR) since it includes topics such resolving problems of workers during production and reducing class conflicts. Apart from the departments of “Labour Economics and Industrial Relations,” courses and academic studies on “social policy” are also current in other departments such as social work, sociology, and public administration. Even though the development of social policy in Turkey is mainly covered by two prominent schools (Istanbul University and Ankara University), there are different opinions on the matter. The present study analyses the outlook of the academic projection of “social policy,” which has a long-standing tradition within the context of graduate theses. Narrowly defined, social policy aims to eliminate the conflicts, imbalances, and conflicts of interest that arise between employers and workers in the capitalist order, to harmonize between classes and to address the problems of industrial societies. Broadly defined however, social policy refers to studies that deal with issues of all social groups, covering common areas and producing solutions to problems. Social policy, which is one of the fundamental fields of the Labour Economics and Industrial Relations discipline, has spread to areas such as labour markets, labour, social security law, human resource management, sociology of work and organizational management, and work psychology.

Difficult to define and limit, the scope of “social policy” is quite broad. In its fullest sense, it encompasses all policies aimed at making changes in the social structure. Even though its course of development differs from one country to another, the concept of social policy was influenced by the Industrial Revolution and conditions at that time and, in time, has become a scientific discipline. Its main feature can be defined as the aim of maintaining the continuity of the economic and social system by partly compensating and eliminating problems and adverse outcomes stemming from the system.

In a narrow sense, social policy intends to eliminate inconsistencies, imbalances, and conflicts of interest emerging between employers and workers in the capitalist order and to maintain harmony between classes. It focuses on the problems of industrial societies. In a broad sense, it signifies the entire body of practices concerned with the issues of all social groups, covering social fields, and providing solutions for problems. In this context, social policy aims

to offer solutions for the problems of all social groups by considering all social fields. Accordingly, it also includes factors like education, health, the protection of craftspeople, taxation policies, agriculture, and the cooperative system.

While social policy grew as a scientific discipline and underwent changes and transformations in terms of practice, it mainly flourished under the departments of “Labour Economics and Industrial Relations” within the higher education system in Turkey. In other words, emerging and developing in parallel with the need for solutions to problems encountered in society, the discipline of social policy has also brought about the emergence of the department of “Labour Economics and Industrial Relations.” Nowadays, as a result of the diversification of social problems, the scope of the department has also widened within this context and, due to the rapid development of information technologies stemming from globalization, social policy has become more crucial. These developments have led to an increased interest in social policies and academic studies concerning social policy.

Adopting a partly detailed perspective through the analysis of graduate theses, the present study attempts to answer the following questions:

- How are the theses examined within the scope of the study distributed across years, graduate study levels, and universities?
- How are the subjects of theses on “social policy” distributed?
- Do the theses involve field research?
- How are these theses connected with the definition and concept of social policy?

These questions are answered within the framework of dimensions created based on the studies in the national academic literature.

This study has a qualitative research design allowing the presentation of research results by reading the data one-by-one based on codes and categories. The qualitative research method was accepted as the most suitable research method for this study which aims to determine the thematic states of graduate theses, including the concept of “social policy” in their titles and analyze and comment on the theses thoroughly.

The research population consists of 3836 theses written within the scope of “Labour Economics and Industrial Relations” in the database (National Thesis Centre) of the Turkish Council of Higher Education (CoHE). As for the study sample, it comprises 124 theses. The data obtained as a result of scanning using the keyword “social policy” in the “Title” tab in the “Detailed Search” section were transferred onto “Excel” spreadsheets, and MAXQDA Analytics Pro 2018 and the theses offering access to full texts were downloaded.

The theses were classified according to publication years, levels of graduate study, and institutes. To ensure validity and reliability, the Excel data files created by the researcher based on the lists of theses from the CoHE database were presented to an expert for consultation. Based on the opinion of this expert, the keywords of the research questions were finalized.

The document analysis method was employed in the study to analyze the content of the theses. The document analysis stages used in the present study can be listed as follows: “accessing documents,” “obtaining documents,” “analyzing the data,” and “using the data”.

Due to the interdisciplinary nature of the concept, “social policy” covers a wide range of fields in academic studies. Following a general examination of research studies, it seems that the feared effect of the combination of the words “social” and “policy” does not occur. This issue, emphasized in the studies of Makal (2008), and Koray (2013), is worthy of further discussion. Just like this argument, the entire research is undoubtedly open to critique and further development. This is a qualitative study, and it is not independent of the value judgment, observations, and experience of the researcher. Given the number of studies conducted within the scope of this discipline in which each review is either the reason or outcome of another increase, a clearer picture regarding the subject matter will be revealed.

Türkiye’de Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Lisansüstü Tezlerinin “Sosyal Politika” Bağlamında Değerlendirilmesi

Günümüze gelene dek “İçtimai Politika”, “İçtimai Siyaset” ve “Sosyal Siyaset” gibi isimler de almış olan “Sosyal Politika” bir bilim disiplini olarak sosyal sınıfların toplum bütünü içinde yerlerini almalarını ve bunları sosyal yapı ile kaynaştırılmalarını sağlamaya yönelmiş politiklardır (Tuna, 1966¹: 27). Günümüzde kullandığımız anlamıyla “çalışma” ve “çalışan” kavramları Sanayi Devrimi sürecinde ortaya çıkmıştır. Söz konusu dönemde geçerli olan klasik iktisat düşüncesinin etkisiyle devletin piyasalara müdahale etmemesi gerektiğine, piyasaların kendi başına dengeye geleceğine inanılmaktaydı. Ücretlerin geçimlik düzeyde kalması, uzun çalışma saatleri, zorlu çalışma koşulları gibi sorunların sosyal politikanın doğuşunu hazırlayan koşulları yarattığı söylenebilir (Yüksel, 2014: 129). Kapitalist ekonomi düzeninde yer alan iki temel sınıfın doğuşu Sanayi Devrimi sürecinde gerçekleşmiş ve sosyal politikanın ortaya çıkışı kendilerine insan onuruna yakışır bir yaşam ve çalışma şekli kurmak isteyen işçi sınıfının mücadeleleriyle doğmuştur. Bu durum Tuna tarafından “İşçi Politikası” olarak da tanımlanmaktadır (Tuna, 1966¹: 44). Bu dönemde sosyal politika sosyal sorunların çözümünde etkili bir mekanizma olarak kullanılmaya başlanmıştır. Her ülkede farklı bir gelişim çizgisi izlemekle birlikte genel olarak Sosyal politika anlayışı, Sanayi Devrimi sürecinin ve bu dönemdeki koşulların etkisiyle şekillenmiş ve zaman içinde bilimsel bir niteliğe kavuşmuştur.

Sosyal politika ilk defa 19. yüzyılın ikinci yarısında Almanya’da Prof. Riehl tarafından kullanılmıştır. Kavramın yaygınlaşması Almanya’da 1873 yılında kurulan “Sosyal Siyaset Cemiyeti” (Verein für Sozialpolitik) nin kurulmasıyla olmuştur (Tuna, 1966?: 16; Güven, 1972: 1; Kucur, 2016: 191; Dal, 2018:23). Riehl dışında terminoloji geliştirme çabası gösteren diğer bir bilim adamı da Adolf Wagner’dir. Ancak kavramın tutunup yerleşmesi ancak Otto von Zwiedineck-Südenhorst’un 1911 yılında yayınlanan eseriyle mümkün olabilmıştır (Erkul, 1983: 1).

Riehl’e kadar sosyal politikanın bilimsel bir kimlik taşıdığı söylenemez. Kavramın ortaya çıktığı zamanlardaki burjuva toplumu karşısında devletin

1 İlgili kaynak basılı metni üzerinde herhangi bir tarih bilgisi mevcut değildir. İnternet ortamında yapılan taramada worldcat.org > identities > lccn-no2007109217 web adresinde basım yılı bilgisi 1966 olarak verilmiştir. Tarih bakımından da bir bilgi sunulmak istendiğinden bu bilgi soru işareti kullanılarak verilmiştir.

faaliyetlerini göstermek ve toplumdaki ilişkileri yansıtmak amacıyla oluşturulmuş olduğunu belirten Tuna ve Yalçıntaş, 1800’lü yıllara kadar sosyal politikanın mücadeleyi ifade ettiğini ancak 1873 Alman Sosyal Siyaset Cemiyeti kurulduktan sonra akademik bir disiplin haline geldiğini belirtmektedirler (Tuna ve Yalçıntaş, 1994: 22).

Tanımlanması ve sınırlarının çizilmesi zor olan sosyal politika oldukça zengin bir içeriğe sahiptir. İlk ortaya çıkış amacı yalnızca işçi sorunlarıyla ilgilenmek olan sosyal politika küresel gelişmeler ve artan sosyal sorunlar karşısında kavramsal olarak da genişlemiştir (Yüksel, 2014: 129). Dar ve geniş anlamda sosyal politika ayırımında zaman boyutu da bulunmaktadır. Dar anlamda sosyal politika Sanayi Devrimi sonrası kapitalist düzende işverenler ve işçiler arasında ortaya çıkan çelişki, dengesizlik ve menfaat çatışmalarını ortadan kaldırmak, sınıflar arasında uyum sağlamak amacını taşımakta, sanayi toplumlarının sorunlarına eğilmektedir. Geniş anlamda sosyal politika ise; Sanayi Devrimi öncesi dönemleri de içine almakta (Tuna ve Yalçıntaş, 1994: 27) tüm sosyal grupların sorunları ile ilgilenen, sosyal alanları kapsayan, sorunlara çözüm üreten uygulamaların tamamını ifade etmektedir.

Dar anlamda sosyal politikanın sınırları kesin bir şekilde çizilmiştir. Bu anlamda bütün sınıfları ve toplum kesimlerini içermemektedir.

“Prof. Weddigen “dar” anlamda sosyal siyaset’i ekonomik şartları değiştirmek suretiyle, bu uyuşmazlıkların barışçı yollardan halline ve böylece sosyal topluluğun amaçlarını korumaya yöneltmiş olan tedbirler bütünü olarak kabul etmektedir.” (Tuna, 1966?: 28).

Tuna, dar anlamda sosyal politikanın;

“işçileri konjonktürel işsizlikten koruma, toplu iş ilişkileri, çalışanların kültüre sahip olması için yetiştirilmesi, gelirin devamlılığı, işsizler için yatırım sermayesi sağlanması, halk hisse senetleri, kadının iktisadi hayattaki yeri, çalışma hayatının anlamlandırılması, boş zamanlar; işletme sosyal siyaseti, işletme rejimi ve kararlara katılım, istihdam politikası”

gibi konulara da yer verecek biçimde değişime uğradığını ifade etmektedir.

Geniş anlamda sosyal politika tüm sosyal alanlar ile ilgilenecek bütün sosyal grupların sorunlarına çözüm üretmeyi amaçlamaktadır. Geniş anlamda sosyal politika kavramının içerisine eğitim, sağlık, esnafın korunması, vergi

politikaları, tarım ve kooperatifçilik gibi unsurlar girmektedir (Dal, 2017: 5; Yüksel, 2014: 12; Hatipler, 2019: 36). En geniş anlamıyla toplum yapısında değişiklik yapmaya yönelik tüm politikaları kapsayan sosyal politika, değişik görünüm ve çeşitliliğin ortak paydasında toplumu bütünleştirici olmaya yönelen bir sistemdir (Esin, 1982: 125). Sosyal politika ulusal ve uluslararası bağlamda insana yönelik sosyal koruma rejimini konu alan bir bilim dalıdır (Altan, 2017: 11). Türkiye’de sosyal politikanın ilk uygulayıcısı ve taşıyıcısı sayılan Gerhard Kessler’e göre²;

“...İçtimai siyaset sosyal sınıfların hareketleri zulûklar, mücadeleleri karşısında devleti ve hukuk düzenini ayakta tutmaya ve idame etmeye matuf bir siyaset olarak kabul edilebilir (Kessler, 1945: 4), ... ‘modern içtimai siyaset’ mefhumu bizi bugünün genç kapitalist sınıflarının canlı ve hareketli hayatının içine atmakta ve gözlerimizi sınıf uyanması, sınıf mücadelesi ve sınıflar arasındaki ihtilafları telif ve tesviyeye çalışan siyasetçilerin gayretleri gibi bir takım hadiselerle çevirmektedir” (Kessler, 1945: 7).

Kısaca Kessler’de devletin sınıf mücadeleleri karşısındaki konumu ele alınarak tanım yapılmakta sosyal politika sınıflı toplumda devletin yürüteceği sosyal reform programının bir karşılığı olarak görülmektedir (Özaydın, 2008: 165; Baş, 2014: 215). Sosyal politika piyasanın işleyişinden ileri gelen külfetleri olduğu kadar, nimetleri de toplumun tamamına dengeli, düzenli ve uzlaşmaya dayalı biçimde paylaştırmayı amaç edinmiştir. Sosyal politika doğası gereği çalışanları ve ailelerini korumaya yöneliktir. Ancak, sosyal politika salt çalışanların yararına değil, aynı zamanda toplumun tamamının korunması için de kurum, kural ve usuller içermektedir. Sosyal politika ücretli çalışmayı piyasa mantığının katılıklarından ve acımasızlıklarından korumak için oluşturulmuştur. Buna göre, sosyal alanda piyasa mantığına dönüş ciddi bir gerileme oluşturmaktadır (Erdut, 2004: 36-37).

Önceleri aile ve sivil toplum tarafından ihtiyaç sahiplerine yönelik olarak üstlenilen sosyal sorumluluklar zamanla devletin görevi haline gelmiştir (Kocabaş, 2010: 6-7; Tanas-Karagöl ve İpek, 2018: 87). Mevcut ekonomik ve sosyal sistemin ortaya çıkardığı sorunları ve olumsuz sonuçları bazen

2 Kessler ‘de kendisini teorisyen olarak kabul etmemektedir (Taşcı, 2010: 197). Gerhard Kessler, 1933 yılında Almanya’dan kaçmak zorunda kalıp, Türkiye Cumhuriyetine iltica eden ve burada üniversitelerin Avrupa modeli kapsamında inşa edilmesine katkıda bulunan bilim adamları arasında yer almaktadır. Kessler, Türkiye’de sosyal politika biliminin temellerinin oluşturulması ve de bunların pratikte uygulanmasına katkıda bulunmuş bir bilim adamıdır (Hänlein, 2006: 31).

telafi ederek bazen de ortadan kaldırarak sistemin devamlılığını sağlamaya çalışmak sosyal politikanın en temel özelliği olarak belirtilebilmektedir.

Ayrıca sosyal politikanın bir de “ulus-ötesi”, “uluslararası” veya “küresel” anlamı bulunmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında sosyal politikayı oluşturan önlemlerin çok yönlülük kazanması ve çeşitlenmesiyle uluslararası boyutun da gündeme gelmesi söz konusu olmuştur. Devletlerin siyasi hâkimiyet alanı ile çevrelenmiş olan sosyal politikanın ulusal boyutu zayıf olan ve korunması gereken grupların ilgili ülkede korunmasını sağlamaktadır. Ancak uluslararası boyutta ek maliyet yükleyen bu koruma önlemlerinin uygulanmadığı ülkelerin bulunmasının sosyal politika standartları oluşturmuş ve uygulayan ülkeler ile uygulamayan ülkeler arasında rekabet açısından sorunlar yaratması söz konusu olmuştur (Tokol, 1995: 1). Elbette tek etken uluslararası piyasada rekabet koşullarında eşitlik sağlanması değildir. Bunun yanı sıra insani, ahlaki-dinsel faktörler, işçi sınıfı içinde kader birliğinden doğan dayanışmanın oluşturduğu baskı işçilerin uluslararası sözleşmeler ve sosyal politikalar yolu ile korunması düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Tuna’nın da ifade ettiği gibi;

“milli devletlerin güttükleri milli sosyal siyaset milli ekonomi araçlarıyla sosyal zümrelerin dengeli ilişkilerini ve milli birliklerinin bütünlüğü içinde tesis ve muhafazaya çalışıyorsa daha yüksek bir dünya ekonomisi kademesinde de milletler üstü sosyal siyaset milletlerin veya millet gruplarının bir milletler cemiyeti bütünlüğü içinde yer almasını temine ve onları barışçı yoldan işbirliği kurmuş bir halde muhafazaya gayret edecektir” (Tuna, 1966?: 43).

Uluslararası Çalışma Örgütü ve Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Uluslararası Sendikal Örgütler gibi dünya çapında veya bölgesel nitelikteki örgütler oluşturdukları belgelerle doğrudan veya dolaylı olarak sosyal politikaya önemli katkılarda bulunmaktadırlar (Tokol, 1995: 13; Alımanoğlu-Yemişçi, 2010: 37).

Dar, geniş ve ulus-ötesi anlamları olan sosyal politika kavramı, aynı zamanda bilimsel bir disiplin olarak gelişir ve uygulama boyutunda değişim ve dönüşümler geçirirken Türkiye’de yükseköğretim sistemi içinde ağırlıklı olarak “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” bölümleri çatısı altında vücut bulmuştur. Türkiye’de sosyal politika öğretimi batılı anlamda 1933-

1934 üniversite reformu ile birlikte başlamıştır (Tuna ve Yalçıntaş, 1994: 9). Taşçı; “1933-1934 reformu, Türkiye’de sosyal politika düşüncesi ile tanışma ve “ekollerin” oluşum aşaması ve Türkiye’de sosyal politika alanının genişlemeye başladığı dönem” olmak üzere üç dönemde Türkiye’de sosyal politika öğretimini incelemektedir. Türkiye’de sosyal politika düşüncesi Batı’da yaşanan gelişmelerden farklı bir biçimde olmuş, 1933-1934 üniversite reformu ile Türkiye’ye gelen akademisyenlerin ve özellikle sosyal politikanın uygulayıcısı Kessler’in katkıları ile birinci dönemin şekillenmiştir (Taşçı, 2010: 191-192). İkinci dönem “ekollerin” ortaya çıkmaya başladığı dönem ve Türkiye’de sosyal politika alanının genişlemesi ile ilgili görüşlere bu çalışmanın “Konu İle İlgili Çalışmalar” başlığı altında ayrıntılı olarak yer verilmektedir.

Türkiye’de sosyal politikanın doğuşu, gelişimi, uygulamaları ve konuları ile ilgili olarak yapılmış çalışmalar incelendiğinde “sosyal politika disiplini” ile ilgili olanlar ve “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümleri” ile ilgili olanlar olmak üzere iki ana eksen bulunduğu gözlemlenmekle beraber aralarındaki sınırları kesin çizgilerle ayırmak zordur. Bu zorluk sadece Türkiye’de ya da sadece sosyal politika alanında mevcut olan bir sorun değildir. Disiplinlerarası yönü kuvvetli olan çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkilerinin bilim alanlarının çeşitliliği aynı zamanda yapılan çalışmalar ve tartışmalar bakımından zorlaştırıcı bir yapı da getirmektedir (Özkaplan ve Selamoğlu, 2005). Yükseköğretim sistemi içinde önceden bir bölüm ismine konu olmuş ve bölümün akademik anlamda temel dayanağı olan sosyal politika bölümler içinde bakış açıları, ders içerikleri, akademik yayınlar gibi pek çok alanda varlığını sürdürmektedir. Ancak günümüzde “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” bölümleri ile sosyal politikanın birebir örtüştüğünü söylemek zordur. Ancak “insani bakış açısına sahip”, “sosyal korumacı ve sosyal politikacıların eğitimi” (Akan, 2011: 1953) noktasında birbirini tamamlayan ve destekleyen bir ilişki söz konusudur. İzleyen başlık altında ele alınan çalışmalardan da görülebileceği gibi “Sosyal Politika” ve “Çalışma Ekonomisi Endüstri İlişkileri” birbirinden ayrı düşünülemez. Ancak bölüm içeriği ile sınırlamak da sosyal politikanın kapsamı ve dinamiği açısından doğru olmayacaktır.

Bölümün günümüzde yaşanan değişim ve dönüşümlere uyum sağlamak üzere tekrar yeniden yapılanmanın eşliğine gelmiş bulunduğu, teknolojik gelişmeler ve küreselleşme farklı yaklaşımları gündeme gelmesi söz konusudur

(Tınar, 2000: 893). Alanın profesyonelleşmesi yönündeki tartışmalar da konunun farklı bir boyutunu oluşturmaktadır (Tınar ve Seçer, 2009: 246).

Lisansüstü tezlerin incelenmesiyle konuya kısmen ayrıntılı bir bakışı içeren bu araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

- Çalışma kapsamında incelenen tezlerin yıllara, lisansüstü düzeylerine ve üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
- Çalışma kapsamında incelenen “Sosyal Politika” başlıklı tezlerin konu dağılımı nasıldır?
- Çalışma kapsamında incelenen tezlerin sosyal politika tanımları ve kavramı ile bağlantısı nasıldır?

Bu sorular alanda ulusal literatürde yer alan çalışmalardan yararlanarak oluşturulan boyutlar çerçevesinde yanıtlanmaktadır. Bu çalışmanın temel hipotezi incelenen lisansüstü tezlerde sosyal politikanın ağırlıklı olarak geniş anlamıyla ele alındığıdır. Bu bağlamda tezlerin genel bibliyometrik verilerinin ortaya konulabilmesi için yukarıda yer alan sorular bağlamında tablo, kavramsal haritalar ve kelime bulutu gibi görsel araçlar kullanılmıştır.

Konu İle İlgili Çalışmalar

Çalışmanın konusu ile ilgili olarak Türkiye’de yapılmış çalışmalar denildiğinde sosyal politika disiplininin kurucusu olan Kessler’in çalışmaları ve sosyal politika yaklaşımı ile başlamak yerinde olacaktır. Türkiye’de sosyal politika alanı ile ilgili olarak verdiği konferanslar ve yayınlarda daha önce tartışılmayan konuları gündeme taşıyan Kessler gözlem, sahada yapılacak araştırmalar, anketlere dayanan çalışmalara önem vermekte; bunlardan hareketle toplumun içinde bulunduğu duruma dair bilgi üretme peşinde pratik bir yaklaşımı savunmaktadır³. Tuna’nın ifadesiyle;

“Türkiye’ye gelen Batılı Hocalar arasında doktrinci bir ilim adamı olmaktan çok, ahlakçı ve aksiyoncu iktisatçı, sosyolog, tarihçi ve sosyal siyasetçi olan ve sosyal liberal cereyana mensup bulunan Profesör Kessler İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü’nde, İktisat ve Hukuk Fakülteleri’nde

3 Kessler’in derslerinde tutulan notlardan; İçtimaiyata Başlangıç, İktisat Tarihi, Sosyal Sigorta, Komün Bilgisi, Kooperatifçilik, İçtimai Siyaset kitapları hazırlanıp basılmıştır. “İçtimaiyata Başlangıç” kitabında Amerika’da sosyal politikanın sosyolojinin bir dalı olarak görüldüğünü Avrupa’da ise sosyoloji ve sosyal politikanın birbirinden ayrı bilim dalları olarak görüldüğünü belirtmektedir.

sosyal siyaset ilmi okutmuştur. Türkiye’de ilk sosyal siyaset külliyyatı olan Sosyal Siyaset Konferanslarını kurmuştur” (Tuna, 1966?: 3).

Sosyal gerçekliği farklı düzeylerde ele alan Kessler Türkiye’nin sorunlarına dair bilgi ve çözüm yolları üretmeye çalışmıştır⁴. Prof. Dr. Gerhard Kessler ile ilgili olarak yazılmış bir lisansüstü tez bulunmaktadır⁵.

Kessler’in yetiştirdiği öğrencilerden olan ve Türkiye’de birinci kuşak sosyal politikerlerden⁶ biri olan Tuna da sosyal politikanın devlet tarafından amaca yönelik olarak gerçekleştirilen aktif politikalar ve reformlar dizisi olduğunu ifade ederken (Tuna, 1970: 280) Yalçıntaş ile birlikte kaleme aldıkları **“Sosyal Siyaset”** kitabında geniş anlamda sosyal politikayı insanlık tarihi ile uyumlu olarak açıklamakta, dar anlamda sosyal politikayı ise kapitalist üretim biçimi içinde işçi ve işveren sınıflarının sorunlarının çözülmesi, sosyal barış ve sosyal adalet kapsamında ele almaktadırlar (Tuna ve Yalçıntaş, 1994:28-29).

Zaim’e göre de sosyal siyaset kapsamına giren konular; sosyal planlama, çalışma ekonomisi, toplu pazarlık sistemi ve endüstri ilişkileri, sendikacılık, sosyal sigorta-sosyal yardım-sosyal refah, kooperatifçilik, şehir ve bölge planlaması, konut politikaları, iş hukuku, yönetim ve çalışma sosyolojisi, yönetim ve çalışma psikolojisi, personel yönetimi ve kamu yönetimidir (Zaim, 1992: 1). Prof. Dr. Sabahaddin Zaim ile ilgili olarak yazılmış bir lisansüstü tez bulunmaktadır.⁷

Talas sosyal politikayı; “toplumda zayıf ve gereksinim içinde yaşayanların, çeşitli biçimlerde haksızlıklara uğramış olan insanlarla ilgili” olarak ele almaktadır. Sosyal politik aile ilgili çalışmaya başlamasını anlatan yazısında sosyal politik alanında çok fazla boşluklar olduğunu ifade ederken “herhangi

4 Sosyal Politika; Türkiye’de 1915’ten itibaren “Siyaset-i İctimaiye”, “İctimai Politika”, “İctimai Siyaset”, “Sosyal Siyaset”, “Sosyal Ekonomi”, “İctimai İktisat”, “İctimai Ekonomi”, “Çalışma Ekonomisi” gibi isimler almıştır (Erkul, 1983: 4).

5 Doç. Dr. Pir Ali Kaya danışmanlığında yazılan Ceylan, Ö. (2009). *Türkiye’de Sosyal Siyasetin Oluşumunda Gerhard Kessler*, Uludağ Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Bursa.

6 Prof. Dr. Orhan Tuna ve öğrencileri Prof. Dr. Sabahaddin Zaim, Prof. Dr. Nusret Ekin, Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş, Prof. Dr. Turan Yazgan, Prof. Dr. Toker Dereli Türkiye’de birinci kuşak sosyal politikerler arasında yer almaktadır. Daha sonraları Ankara’da Prof. Dr. Cahit Talas, Prof. Dr. Adil İzveren, Prof. Dr. Mesut Gülmaz, Prof. Dr. Rüçhan Işık, Prof. Dr. Kurthan Fişek, Prof. Dr. Pars Esin, Prof. Dr. Alpaslan Işıklı, Prof. Dr. Sait Dilik ve Eskişehir’de Prof. Dr. İhsan Erkul basılı çalışmalarını ile ulusal literatüre, sosyal politika eğitime ve uygulamaya katkıda bulunmuşlardır (Altan, 2017: 17).

7 Prof. Dr. Sedat Murat danışmanlığında yazılan; Kucur, F. (2011). *Türkiye’de Sosyal Politika Biliminin Gelişimi ve Sabahattin Zaim Örneği*, İstanbul Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul ve Doç. Dr. Fehim Bakırcı danışmanlığında yazılan; Ölmez, Ü. (2010). *Prof. Dr. Sabahaddin Zaim ve Sosyal Siyaset Eksenli İktisadi Görüşleri*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Tokat.

bir konudan başlamak bile önemlidir” görüşünü belirtirken analitik ve karşılaştırmalı çalışmaların önemini vurgulamaktadır (Talas, 2003: 11). Prof. Dr. Cahit Talas ile ilgili olarak yazılmış bir lisansüstü tez bulunmaktadır.⁸

Eğitimde, sağlıkta, barınmada herkes için asgari bir düzeyin sağlanması amacı geliştiren “sosyal eşitlik ve sosyal adalet” amacını hayata geçirmeye çalışan uygulamalar gündeme gelmiştir (Koray, 2005: 27). Bu bağlamda sosyal politikanın günümüzdeki gelişmeler nedeniyle ciddi bir değişim içine girmiş olduğu görülmektedir (Koray, 2007: 19).

Bu gelişme ve değişimlerin sosyal politika geleneği üzerindeki etkileri Makal, 2008 çalışmasında incelenmektedir. Bu çalışmada Türkiye’de dikkate değer bir zaman dilimini kapsayan önemli bir “Sosyal Politika” geleneği bulunduğu ifade edilmektedir. Bu çalışmada 1936 yılından itibaren İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’nde “İçtimaî Siyaset” dersleri veren Gerhard Kessler başlangıç noktası olarak alınmaktadır. Yine aynı çalışmada Makal, 1953 yılından itibaren Mülkiye’de Cahit Talas öncülüğünde ikinci bir sosyal politika çizgisinin oluştuğunu ifade etmektedir. 1982 yılında ise bu iki ana çizgiyi temsil eden “İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi” ve “Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi” bünyesinde bulunan “Sosyal Siyaset ve İş Hukuku” kürsüleri temel alınarak gerçekleştirilen bir bölümleştirme yapılmıştır. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümleri zamanla yaygınlaştırılarak, günümüzde 33⁹ üniversitede, İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri bünyesinde yer alır hale gelmiştir (Makal, 2008: 12). Bu bağlamda konu ile ilgili olarak Işıklı (2007)’de belirtilen bölüm adı ile ilgili saptamaya da yer vermek gerekmektedir.

“12 Eylül rejimi ve YÖK, hocayı (Cahit Talas), bizim kürsüyü Sosyal Politika bölümüne dönüştürerek içeriğini zenginleştirip büyüttüğümüz bir sırada yakaladı. Cahit hocanın öncülüğünde geliştirilen yeni bölüm modeli, sonradan YÖK tarafından Türkiye ölçeğinde yaygınlaştırıldı. Ancak, YÖK’ün ozamankiyönetimi, neo-liberal ideoloji doğrultusundaki

8 Doç. Dr. Pir Ali Kaya danışmanlığında yazılan Özdemir, Ö. F. (2013). *Türkiye’de Sosyal Politika’nın Gelişiminde Cahit Talas’ın Etkisi*, Uludağ Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Bursa.

9 Makal (2008) çalışması 20 civarında bölüm olduğu zamana aittir. 2019 tarihli YÖK Atlas web sitesinde 33 Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümü bulunduğu görülmektedir. Ayrıca Kirel vd. tarafından 2015 yılında başlanan ve sonuç raporu 2017 yılında yayınlanan “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğrencilerinin Kimlik Algıları ve İşgücü Piyasalarındaki Beklentileri” isimli Bilimsel Araştırma projesi öğrencisi olan 27 üniversiteyi kapsamaktadır. 2019 YÖK Atlas verilerine göre en son aşamada 33 (32 Örgün ve 1 Açıköğretim) üniversitede öğrencisi olan Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümü bulunmaktadır.

sosyal devlet karşıtı bakış açısı dolayısıyla “Sosyal Politika” isminden rahatsız olmuş; bu ismin yerine “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” ismini koymuştu” (Işıklı, 2007: 22).

Bölümleştirme ile ilgili olarak literatürde iki farklı görüş bulunmaktadır¹⁰. Talas, Işıklı, Makal, Koray ve Altan 1980 dönemi koşulları ve “sosyal” ile “siyaset” kelimelerinden duyulan rahatsızlığa atıfta bulunurken, Uçkan 2017 kitabında anılarını paylaşan Prof. Dr. Bengü Dereli, kürsü isminin “Sosyal Siyasetten”, “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkilerine” dönüşmesinde Prof. Dr. Nusret Ekin ve Prof. Dr. Toker Dereli’nin girişimlerine atıf yapmaktadır.

“Bu değişimin gerekçeleri arasında daha çok Batı ve özellikle Anglo-Amerikan üniversitelerde sosyal siyaset kavramı daha çok alanın ‘kamu müdahalesi’ ilgilendirmesi ve giderek önemi artan sendikacılık ve endüstri ilişkileri boyutunu içermemesi” olarak ifade edilmektedir (Dereli, B., 2017: 54).

Zaman içinde başka üniversiteler de YÖK tarafından onaylanan ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’nin girişimiyle hayata geçirilen bu şablonu kabul etmiştir. Toker Dereli’nin kendi ifadesiyle de

“...geçen yıllar süresince sendikacılık ve toplu pazarlık süreçlerinin ‘sosyal siyaset’ yaklaşımına göre önem kazanmış olması ve 1981 tarihli YÖK yasasının Avrupa’dan çok Anglo-Amerikan sistemlerini örnek alması sonucunda, Profesör Nusret Ekin’le ben bir çalışma başlattık ve eski ‘sosyal siyaset’ kürsüsünün adını Anglo-Amerikan müfredatlarının ve bizim alanımızda da Cornell ILR School modelini örnek alarak ‘Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü’ olarak değiştirmeye karar verdik” (Dereli, 2017: 99).

Bölüm adı ile ilgili olarak Zaim, 2007:332’de ifade edilen açıklama ise şu şekildedir;

Ben daha sonra yurt dışına gittim birkaç defa, en son Suudi Arabistan’a gitmiştim. Orada iki sene hocalık yaptım. Döndüm. Döndüğümde baktım YÖK sistemi gelmiş ve bizim bölümün de adını değiştirmişler. Sosyal Güvenlik ve Endüstri ilişkileri Bölümü demişler. Hemen topladım bölümü. Böyle saçma şey olamaz dedim. Sosyal Güvenlik çünkü zaten Hukuk

10 Bölüm adının günümüzdeki biçimiyle kullanılması YÖK öncesi kürsü olarak işleyen “sosyal siyaset” YÖK kurulması sonrası kapanmasını engellemek için “zorunluluk” gereğidir. Makale hakem görüşü olan bu ifade için atıf verilememiştir.

Fakültesi’nde bulunan bir kürsünün de adıydı. Bunu yapan şahıs da benim Mülkiye’den küçüğüm olan bir kardeşimiz. Kendisi Ege Üniversitesi’nde Sosyal Güvenlik hocasıydı. Kendine yontmuş, ona göre bölüme bu ismi takmış. Hemen düzelttirdik. Bunun üzerine “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri ilişkileri Bölümü” adını verdik ve YÖK’e gönderdik. Zaten biz ana bölüm olduğumuz için bizim kabul ettiğimiz sistemi bütün Türkiye otomatikman kabul ederdi. YÖK de bu sistemi şablon halinde tüm üniversitelere tebliğ etti. Ve bugün kurulmuş olan sistem oluştu. Yani ben geldiğim zaman bu bölümün adı öyle acayip bir şekle girmişti, onu düzelttik. Rahmetli Orhan Hoca’nın da tabii bir reaksiyonu vardır. O da Sosyal Siyaset kürsüsünün isminin koyucusuydu. Ona çok bağlı idi. İşte bu YÖK ilk isim değişikliğini yapınca, YÖK’e almış uzun bir mektup yazmış. Bu da benim hatıratımda vardır. 4 sayfalık bir mektup. Ve bunun niçin haksız olduğunu gayri-ilmi olduğunu uzun uzun izah ediyordu (Zaim, 2007: 332).

Yukarıda giriş kısmında ifade edilen günümüzde “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” bölümleri ile “Sosyal Politika”nın birebir örtüştüğünü söylemenin zor olduğu görüşü tüm bu çalışma kapsamında yer alan diğer çalışmalarla birlikte temel olarak Koray (2013) çalışmasına dayanmaktadır. Koray 2013 tarihli “Akademik Alanda Sosyal Politika Nereye?” çalışmasında “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” bölümlerinin ve sosyal politika çalışmalarının nereye gittiğine dair bir tartışma ihtiyacı duyduğunu belirtmektedir. Çalışmasında yer esas olarak, alanda yapılmış lisansüstü çalışmaları, Çalışma ve Toplum Dergisi’nde yayınlanan makaleler, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi¹¹ ve Sosyal Haklar Sempozyumları’nda sunulan bildiriler ele alınmaktadır. Sözü edilen akademik ortamlarda ele alınan konuları gözden geçiren Koray 2013 çalışması alanda çalışanların sosyal politikaya ilişkin yaklaşımları ve ülke politikaları ile bağlantılı tespitler içermektedir. Örneğin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı¹² kanalıyla yürütülen faaliyetlerin “sosyal politika” anlayışını ortadan kaldırarak “sosyal hizmet, sosyal yardım” biçimine dönüştürdüğünü ifade etmektedir (Koray, 2013: 18).

11 20. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi 11-13 Ekim 2019 tarihleri arasında Pamukkale Üniversitesi Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü ev sahipliğinde, Pamukkale’de gerçekleştirilmiştir. <http://www.kongre2019.com/site.php?https://www.ceeik2019.org> (01.11.2019).

12 09.07.2018 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan “Anayasa’da Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” (KHK 703) ile “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı” olan bakanlığın adı “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı” olarak değiştirilmiştir.

“Sosyal politika” ve “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” bölümü ilişkisini ve konuyu gelişimini ele alan çalışmaların yanı sıra “sosyal politika” konusunun giderek farklı bölümler, farklı disiplinler tarafından da ele alındığı söylenebilir. Makal, 2017 tarihli, “Türkiye’de Akademi Sosyal Politika Geleneğinin Doğuşu ve Gelişimi Üzerine Tarihsel Bir Yeniden Değerlendirme” isimli makalesinde kısa bir zaman öncesine kadar sosyal politika disiplininin temel akademik platformunun “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” bölümleri olduğunu vurgulamıştır. Ancak günümüzde farklı disiplinlerden gelen akademisyenler de araştırma, yayın ve diğer etkinlikleriyle sosyal politika alanına katkıda bulunmaktadır (Makal, 2014: 17). Çalışmada değinilen bir diğer gelişme ise şu şekilde alıntılanabilir:

“Türkiye’de sosyal politika düşüncesinin doğuş ve gelişimine ilişkin bazı farklı görüşlerin ortaya çıkmış olmasıdır. Bugüne kadar Türkiye’de sosyal politika geleneğinin oluşumunda iki ana çizginin varlığı kabul edilirdi. Buna göre, birinci çizgiyi 1930’larda İstanbul’da Gerhard Kessler başlatmış, bu çizgiye 1950’li yıllarda Ankara’da Cahit Talas’ın öncülük ettiği ikinci çizgi eklenmişti. Bu yazımızda esas olarak, Türkiye’de sosyal politika geleneğini ve öncülerini farklı biçimde kurgulayan bazı yeni ve farklı yorumları inceleme konusu yapıyoruz. Geleneğin öncüsü ve sürdürücüsü akademisyenlerin alana katkılarından hareket ederek yapmış olduğumuz değerlendirmeler, bugüne kadarki kabullerin isabetli olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşılık, bu gelenek ve oluşturucuları konusundaki bilgimizi yetersiz görüyor ve bu konuda daha çok çalışma yapmanın gerekliliğini vurguluyoruz” (Makal, 2014: 17).

Makal, 2014’te değinilen alan farklılaşması ve lisansüstü tezlerde bu durumun temsili konusu Yorgun tarafından 2009 yılında gerçekleştirilen “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümleri’nde Tez Konuları ve Paradigma Değişiklikleri” makalesinde etraflıca ele alınmaktadır. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümünün disiplinler arası özelliğine vurgu yapan Yorgun, bu durumun hem bir zenginlik hem de zorluklar getiren bir yapı oluşturduğunu ifade etmektedir. Yorgun 2009 çalışmasında; “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” bölümünün kabulü durumunun salt isim değişikliği değil aynı zamanda bir paradigma değişimi de içerdiğini ifade etmektedir¹³. Çalışmada

13 Bölümlerimizin kökenini teşkil eden “Sosyal Politika” kürsülerinden “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” bölümlerine geçiş, bir anlamda kısmi bir paradigma değişikliği olarak da nitelenebilir.(Makal, 2008:15).

1984-2007 yılları arasında yapılan tezlerden 179 doktora tezi araştırmada değerlendirilmiş ve tez konularında dönemsel olarak bazı alanlara doğru kaymaların olup olmadığı incelenmiştir. Kapsamlı bilgiler sunan çalışmanın sonuçlarına göre; tez konuları değerlendirildiğinde “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” bölümlerinde bir paradigma değişikliğini gündeme getirecek düzeyde konu kaymasının yaşanmadığı ancak “insan kaynaklarına” doğru bir eğilimin var olduğu söylenebilmektedir (Yorgun, 2009: 45).

Bölümlerin sorunları ile ilgili olarak Öçal ve Korkmaz tarafından 2018 yılında yapılan (bir tez çalışmasına dayalı olarak 13 öğretim üyesi ile mülakat yapılarak nitel olarak gerçekleştirilen) çalışmada “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” bölümlerinin karşı karşıya olduğu “endüstri ilişkileri eğitiminin güncelliğini yitirmesi” ya da buna bağlı olarak/sonucu olarak “bölümlerin kapatılması ile ilgili zaman zamana dile getirilen düşünceler” gibi sorunların netleştirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda bölümün yeniden yapılması gibi ciddi bir süreci gerektirip gerektirmediği tartışılarak, bölümlerin baştan aşağı bir yapılanmadan ziyade koordineli ve planlı güncellemeler, kamu otoritesi ve sivil toplum örgütleri ile etkin ve verimli işbirlikleri gibi eylemlere ihtiyaç duyduğu tespit edilmiştir (Öçal ve Korkmaz, 2018a: 163). Yine Öçal ve Korkmaz tarafından yapılan 2018 tarihli diğer bir çalışmada da tespit edilen sorunlar sınıflandırılarak çözüm önerileri geliştirilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” bölümlerinin akademik ve teknik birçok sorunla karşı karşıya olduğu tespit edilmiş ve bölümün gelecekteki fırsat ve tehditleri belirginleştirilmeye çalışılmıştır (Öçal ve Korkmaz, 2018b: 1949).

Yöntem

Yöntem başlığı altında araştırmanın araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama süreci, verilerin incelenmesi/analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmektedir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma verilerin teker teker okunarak kod ve kategorilere dayalı bir biçimde araştırma sonuçlarının sunulmasını sağlayan nitel araştırma desenine sahiptir. Tez başlığında “Sosyal Politika” kavramına yer veren lisansüstü tezlerin incelendiği bu araştırmada veriler doküman incelemesi yoluyla

toplanmıştır. Doküman incelemesi, bir araştırma problemi hakkında belirli zaman dilimi içerisinde üretilen dokümanların analizini mümkün kılmaktadır (Karadağ, 2014).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini YÖK (Ulusal Tez Merkezi) veri tabanında bulunan lisansüstü tezler ve “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” kapsamında yazılmış olan 3836 tez oluşturmaktadır. YÖK Ulusal Tez Merkezi, detaylı arama sayfasında yer alan seçeneklerden “Anabilim Dalı” listesinden Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, İş Sağlığı ve Güvenliği, Çalışma Ekonomisi, İnsan Kaynakları Yönetimi, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği, Sosyal Psikoloji, Sosyal Politika, İş Güvenliği, Davranış Bilimleri, İnsan Kaynakları Yönetimi ve Kariyer Danışmanlığı, Çalışma İktisadı, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku, Örgüt Psikolojisi, Endüstri ve Örgüt Psikolojisi, İnsan Kaynakları Yönetimi ve Endüstri İlişkileri, Yönetim ve Çalışma Sosyolojisi Anabilim Dalları ile “Konu” kısmında “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” olan tezlerden oluşan ve dağılımı Tablo 2’de verilen excel veri tabanı oluşturulmuştur. Çalışmanın bildiri olarak sunulduğu aşamada kullanılan veri tabanı gerekli düzeltme ve güncellemeler yapıldıktan sonra 3836 olarak belirlenmiştir. Bu veri tabanından başlığında “sosyal politika” ve “sosyal siyaset” olan 227 lisansüstü tez bulunmaktadır.

Anahtar kelime taraması “Tarih” ölçütü 1900-2019 yılları arası tezler biçiminde seçilmiştir. Ancak YÖK veri tabanı kayıtlarından elde edilebilen 1966 yılında bir doktora tezi, 1988 yılında bir yüksek lisans tezi bulunmaktadır.

Tezler yıl, lisansüstü düzeyi, bağlı olduğu enstitü bakımından sınıflandırılmıştır. Geçerlik güvenilirlik çalışması olarak YÖK kayıtlarından alınan tez listelerine dayalı olarak araştırmacı tarafından oluşturulan excel veri dosyaları bir alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Alınan görüşler sonucunda çalışmada kullanılacak yöntem ve çalışma soruları ile anahtar kelimelere son şekli verilmiştir. Ardından bu dosyada yer alan veriler çalışmada yer alan anahtar kelime ve kodların analiz edilmesi ve görselleştirilmesi için MAXQDA Analytics Pro 2018 nitel analiz programına aktarılmıştır.

Çalışma, konusu itibarıyla oldukça kapsamlı ve çok bileşeni olan bir yapıdadır. “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” bölümleri ve “Sosyal

Politika” kavramını ele almaya çalışırken araştırmının YÖK Ulusal Tez Merkezi kapsamında bulunan tezleri kapsamı çalışmanın önemli bir sınırlılığını oluşturmaktadır. Ayrıca tezlerin belli anahtar kelimeler üzerinden taranarak çalışmaya dâhil edilmesi konusu da bir sınırlılık yaratmaktadır. Bu sınırlılığı aşabilmek için bilim dalı, konu başlığı gibi ek aramalarla veri tabanının kapsayıcılığı arttırılmaya çalışılmıştır¹⁴.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmaya konu olan tezler doküman incelemesi yöntemi ile “dokümanlara ulaşma”, “dokümanların elde edilmesi”, “verilerin analiz edilmesi” ve “kullanılması” olarak sıralanabilecek doküman incelemesi aşamaları uygulanarak incelemeye dâhil edilmiştir¹⁵. Doküman analizinde kelime, tema, karakter ya da kişi, cümle ya da paragraf analiz edilebilmektedir. Bu çalışmada öncelikle “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” bölümleri olmak üzere; sosyoloji, sosyal hizmetler gibi farklı sosyal bilim dallarının çalışma alanları arasında yer alan “Sosyal Politika”nın hem isim hem içerik olarak lisansüstü çalışmalarda hangi ölçüde yer bulduğu betimlenmektedir. Yapılan doküman analizinde kelime grubu olarak “Sosyal Politika” ele alınmakla birlikte aynı zamanda sayısallaştırma ve nitel okuma ile içerik analizinden de yararlanılmıştır. İçerik analizi aşamalarından; “seçme-indirgeme”, “gruplandırma”, “genelleştirme-soyutlaştırma” ve “kuramla/literatürle ilişkilendirme” aşamaları izlenmiştir. İçerik analizinde incelenen tez verilerinin tablolaştırılmasında frekans ve yüzde değerleri dikkate alınmıştır.

Kuramla ilişkilendirme aşamasında yazılmış olan tezler literatüre (çalışma kaynakçasında yer alan çalışmalar kapsamında) dayalı olarak oluşturulan Tablo 1’de verilen boyutlar üzerinden tasnif edilerek kodlanmıştır.

14 Araştırmacı tarafından bilinen ancak çalışmanın genel arama ve sistematize etme mantığı dışında kalan tezler bulunmaktadır. Ancak bilinmeyen ve yine bu araştırma sistematığı gereği bir biçimde veri tabanında yer almayan başka çalışmalar da olabileceği düşüncesiyle evren ve örneklem başlığı altında yer alan arama ölçütlerinin dışına çıkılmamıştır.

15 80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/eay/eay/b0506/ymetin.doc (04.05.2019).

Tablo 1

Araştırma Kapsamında Bulunan Lisansüstü Tezlerin Kodlanması ve Tasnifinde Kullanılan Boyutlar

Kod (Sıklık)	İçerdiği Başlıklar	Boyut	İçerdiği Başlıklar
A (1.142)	<ul style="list-style-type: none"> • Kapitalizm • Kapitalist düzen • Sosyal sınıflar • Gelir dağılımı adaleti • Yoksulluk 	E (2.020)	Eğitim Yaygın eğitim Çalışanların kültüre sahip olması
B (161)	<ul style="list-style-type: none"> • Sosyal barış • Sosyal denge • Sosyal dışlanma 	F (19)	Çalışma hayatını anlamlandırma Boş zamanlar
C (2.008)	<ul style="list-style-type: none"> • Sosyal güvenlik • Hastalık, yaşlılık • Refah, mutluluk 	G (19)	Konjonktürel işsizlikten korunma İstihdam politikası
D (9)	<ul style="list-style-type: none"> • Devletin işçileri korumak için aldığı tedbirler • İşçi lehine yorum • Toplu iş ilişkileri 	H (1.248)	Kadınların iktisadi hayattaki yeri

Bulgular

Çalışmanın bu kısmında araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlere ilişkin nicel ve nitel boyutları olan bulgular yer almaktadır. Çalışma kapsamında yer alan 3836 tezin ilgili olduğu anabilim dalı, bağlı olduğu üniversite ve tez danışmanları bilgileri tablolar halinde sunulmuş, ardından incelenen başlığında “sosyal politika” ve “sosyal siyaset” anahtar kelimesi yer alan 124 tez içinden 31 doktora tezi Tablo 1’de yer alan boyutlar üzerinden içerik analizine tabi tutulmuştur. Çalışma kapsamındaki kodlama ve kelime bulutu, harita gibi görselleştirmeler için MAXQDA Analytics Pro 2018 programından yararlanılmıştır. Çalışmanın konusuna giren doktora tezlerinin sayısı genel olarak oldukça az olmakla birlikte bu araştırmada akademik çalışmalar bakımından taşıdığı önem ve ağırlık nedeniyle tam metinlerin okunması ve incelenmesi doktora tezleri üzerinden yapılmıştır. Yüksek lisans düzeyindeki tezler temel bibliyografik özellikleriyle ele alınırken doktora tezleri ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Tablo 2

Araştırma Kapsamında Oluşturulan Veri Tabanında Yer Alan Tezlerin Anabilim Dalı ve Konu Kriterlerine Göre Dağılımı

Anabilim Dalları ve Konu Araması Anahtar Kelimesi	Sıklık	Yüzde (%)
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	1881	49,04
Çalışma Ekonomisi	171	4,46
Çalışma İktisadı	21	0,55
İnsan Kaynakları Yönetimi ve Endüstri İlişkileri	3	0,08
İnsan Kaynakları Yönetimi	142	3,70
Sosyal Politika	64	1,67
Sosyal Psikoloji	1	0,03
Yönetim ve Çalışma Sosyolojisi Anabilim Dalları	1	0,03
“Konu” kısmında “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri”	1552	40,46
Toplam	3836	100,00

Tablo 2 incelendiğinde veri tabanında yer alan tezlerin büyük bir bölümü (%89,50) konu kısmında “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” anahtar kelimesi ile yapılan arama sonucundan gelen tezler ile Anabilim Dalı araması kapsamında “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” kapsamında yer alan tezlerdir. Lisansüstü düzeyde açılan programlar ve genel yapılanma ile ilgili bir durumu da gösterebilecek bir veri olmakla birlikte araştırma kapsamında oluşturulan veri tabanı da genel bir bilgi sunmaktadır.

Araştırma kapsamında yer alan tez çalışmaları “yazılmış olduğu dil” bakımından incelendiğinde 3652 tez ile %95,20 oranında Türkçe ve 178 tez ile %4,64 oranında İngilizce yazıldığı görülmektedir.¹⁶

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerden 3193’ü (%95,20) Yüksek Lisans ve 643’ü (%16,76) doktora tezidir.

16 Fransızca yazılmış 2 tez, Almanca ve Arapça yazılmış 1’er tez ve dl alanında Türkçe ve İngilizce olduğu belirtilen 2 tez bulunmaktadır.

Tablo 3

Araştırma Kapsamında Yer Alan Lisansüstü Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı¹⁷

Üniversite	Sayı	Yüzde (%)
İstanbul Üniversitesi	556	14,49
Marmara Üniversitesi	449	11,70
Gazi Üniversitesi	350	9,12
Dokuz Eylül Üniversitesi	340	8,86
Sakarya Üniversitesi	291	7,59
Ankara Üniversitesi	193	5,03
Uludağ Üniversitesi	156	4,07
Süleyman Demirel Üniversitesi	143	3,73
Cumhuriyet Üniversitesi	130	3,39
Anadolu Üniversitesi	123	3,21

Tablo 3 yüksek lisans ve doktora tezleri ayrımı yapılmadan en fazla tez yazılan üniversiteleri göstermekte iken Tablo 4 doktora tezleri bakımından yapılan sıralamayı göstermektedir. Tüm tezler içinde ilk sırayı alan İstanbul Üniversitesi doktora tezleri bakımından da ilk sırada yer almaktadır. Ancak tüm tezler bakımından ikinci sırada yer alan Marmara Üniversitesi doktora tezleri bakımından dördüncü sıraya geçmekte doktora tezleri bakımından ikinciliği Dokuz Eylül Üniversitesi almakta ve bunu Ankara Üniversitesi izlemektedir.

Tablo 4

Araştırma Kapsamında Yer Alan Doktora Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımı¹⁸

Üniversite	Sayı	Yüzde (%)
İstanbul Üniversitesi	27,68%	178
Dokuz Eylül Üniversitesi	14,15%	91
Ankara Üniversitesi	9,80%	63
Marmara Üniversitesi	9,18%	59
Gazi Üniversitesi	8,40%	54
Sakarya Üniversitesi	6,22%	40
Anadolu Üniversitesi	5,60%	36
Uludağ Üniversitesi	5,29%	34
Süleyman Demirel Üniversitesi	1,87%	12
Kocaeli Üniversitesi	1,71%	11

Araştırma kapsamında yer alan doktora tezlerinin danışmanlarını gösteren Tablo 5 incelendiğinde ilk sırada 43 doktora tezi ile Prof. Dr. Sedat Murat yer almaktadır. İkinci sırada 18 doktora tezi ile Prof. Dr. Mustafa Yaşar Tınar ve üçüncü sırada 15 doktora tezi ile Prof. Dr. Fevzi Demir bulunmaktadır. Elbette doktora tez danışmanlığı sayılarının verilmesi tezleri ya da danışman hocaları bir sıralama içinde değerlendirmek değildir. Doktora tezlerinin akademik

¹⁷ Tüm üniversiteleri gösteren sıralama Ek Tablo 1'de yer almaktadır.

¹⁸ Tüm üniversiteleri gösteren sıralama Ek Tablo 2'de yer almaktadır.

alandaki bir ağırlığı bulunmakta ve yazılmış olan doktora tezleri ile aslında yazılmış oldukları akademik alana önemli katkılar sunulmaktadır. Tablo 6’da 1999-2018 yılları arasında araştırma kapsamında yer alan lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı ve ilgili üniversite lisansüstü mezun sayıları yer almaktadır. Tablo 6 kapsamındaki veriler ilgili üniversitelerin lisansüstü öğrenci sayıları bakımından durumunu göstermektedir.

Ayrıca Taşçı 2010’da tartışılan “ekol” olma ölçütleri arasında da “yetiştirilen insan sayısı” (Taşçı, 2010: 201) bulunduğundan danışmanlar ile ilgili bilgi veren tabloya yer verilmiştir.

Tablo 5

Araştırma Kapsamında Yer Alan Doktora Tezlerinin Tez Danışmanlarına Göre Dağılımı¹⁹

Danışman	Sayı	Yüzde (%)
Sedat Murat	43	6,69
Mustafa Yaşar Tınar	18	2,81
Fevzi Demir	15	2,33
Ali Nazım Sözer	14	2,19
Gülten Kutal	14	2,18
Toker Dereli	11	1,71
Mustafa Delican	9	1,40
Alparslan Ömer Aksu	8	1,24
Arif Yavuz	8	1,24
Berrak Kurtuluş	8	1,24
Nusret Ekin	8	1,24
Eyüp Bedir	8	1,24
Kuvvet Lordoğlu	8	1,24
Metin Özüğurlu	8	1,24
Sarper Süzek	8	1,24
Engin Yıldırım	7	1,09
İlkay Savcı	7	1,09
Âdem Uğur	6	0,93
Adnan Gülerman	6	0,93
Recep Varçın	6	0,93
Yılmaz Özkan	6	0,93
A. Gürhan Fişek	5	0,78
Ahmet Nizamettin Aktay	5	0,78
Cem Kılıç	5	0,78
Cihangir Akın	5	0,78
Kenan Ören	5	0,78
Müjdat Şakar	5	0,78
Süleyman Özdemir	5	0,78

¹⁹ Tablo 4’te 5 ve daha fazla tez yönetmiş danışmanlar yer almaktadır.

Tablo 5 oluşturulurken yıllar bazında danışman hocaların akademik unvanlarındaki değişiklikler yansıtılmadan toplam danışmanlık sayıları verilmiştir²⁰. Tablo 5 ve Taşçı (2010) birlikte düşünüldüğünde Prof. Dr. Sedat Murat'ın ekoller içindeki konumu ya da ekol tartışmalarında Dokuz Eylül Üniversitesi'nin de bulunması gerekip gerekmediği soruları akla gelmektedir. Bu konu Taşçı tarafından "Türkiye'de sosyal politika alanının genişlemeye başladığı dönem" olarak ifade edilen ya da Yorgun tarafından "Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümleri'nde Tez Konuları ve Paradigma Değişiklikleri" çalışmasında ifade edilen "insan kaynaklarına" doğru bir eğilimin varlığı koşullarında belki bir İzmir ekolünden de söz edilebilir. Bu tartışmalar başka çalışmaların konusu oluşturabilecek derinlikte olmakla birlikte araştırma kapsamında elde edilen bilgiler ve Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölüm toplantılarını ilk olarak düzenleyen üniversite olarak Dokuz Eylül Üniversitesi'ni bu bağlamda düşündürmektedir.

Tablo 6

Araştırma Kapsamındaki Lisansüstü Tezlerin Bağlı Bulunduğu Üniversitelere Göre Dağılımı ve İlgili Üniversite Lisansüstü Mezun Sayıları

Üniversite	İlk 10 Üniversite				Son 10 Üniversite				
	Toplam Tez Sayısı	Yüksek Lisans	Doktora	Mezun Sayıları	Üniversite	Toplam Tez Sayısı	Yüksek Lisans	Doktora	Mezun Sayıları
İstanbul Üniversitesi	40	15	25	3851	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1	1	-	212
Gazi Üniversitesi ²¹	17	5	12	1975	Akdeniz Üniversitesi	1	-	1	797
Yalova Üniversitesi	15	1	14	458	Avrasya Üniversitesi	1	-	1	155
Kocaeli Üniversitesi	11	2	9	938	Bahçeşehir Üniversitesi	1	-	1	3948
Marmara Üniversitesi	9	1	8	4312	Başkent Üniversitesi	1	-	1	441
Sakarya Üniversitesi	9	2	7	1905	Celal Bayar Üniversitesi	1	-	1	611
Hacettepe Üniversitesi	8	2	5	2618	Dumlupınar Üniversitesi	1	-	1	502

20 Burada yazılan tezler ve danışmanlıklar ile ilgili olarak genel bir bilgi verilmesi amaçlanmaktadır. Tez yürütmüş olan hocalar arasında bir sıralama yada başka bir amaç gözetilmemektedir.

21 18.05.2018 tarih ve 30425 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 7141 sayılı ve Kabul Tarihi 09.05.2018 olan "Yükseköğretim Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile (Ek Madde 183) Gazi Üniversitesine bağlı birimlerden Hacı Bayram Veli Üniversitesi kurulmuştur. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü de yeni üniversiteye geçmiştir.

Orta Doğu Teknik Üni- versitesi	8	-	8	1323	Ege Üniver- sitesi	1	1	-	1686
Ankara Üniversitesi	7	2	5	2903	Erciyes Üni- versitesi	1	-	1	924
Dokuz Eylül Üni- versitesi	7	4	3	1935	Fırat Üniver- sitesi	1	-	1	971
Toplam	131	34	96	22218	Toplam	10	2	8	10247

Tablo 6 kapsamında yazılan toplam tez sayısı sıralamasında ilk ve son 10 sırada yer alan üniversiteler yer almaktadır. İstanbul Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Yalova Üniversitesi ve Kocaeli Üniveritesi araştırma konusu ile ilgili en fazla lisansüstü teze sahip üniversitelerdir. YÖK tarafından yayımlanan “Yükseköğretim İstatistikleri” kapsamında verilen yüksek lisans mezuniyet verileri ile bir karşılaştırma yapılırsa ilgili üniversitelerin yüksek lisans programlarından mezun olan öğrenci sayıları ile “sosyal politika” konusunun ele alınışı arasında güçlü bir ilişki bulunmamaktadır. YÖK internet sayfasında 2013-2014, 2014-2015, 2015-2016, 2016-2017 yılları mezun sayıları ile 1999-2019 yılları arasındaki lisansüstü tezler arasında bir karşılaştırma yapılmaktadır. Elde edilebilen veriler kapsamında yapılan bu karşılaştırma genel bir fikir verebilecektir. İlk 10 sırada yer alan üniversitelerde “sosyal politika” başlıklı tezlerin ağırlığı % 0,5’tir. Mezun sayısı İstanbul Üniversitesi’nden fazla olan Bahçeşehir Üniversitesi’nde çalışmanın konusu ile ilgili sadece bir lisansüstü tez bulunmaktadır. Mezun sayısı olan 458 ile ilk 10 üniversite arasında son sırada olan Yalova Üniversitesi konu ile ilgili tezler bakımından ikinci sırada yer almaktadır. Mezun sayıları ve “sosyal politika” konulu tezler karşılaştırmasında Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümü bulunan üniversiteleri göz önünde bulundurduğumuzda bölümlerin “sosyal politika” alanını ne kadar öncelediği?, Ne kadar sahip çıktığı?, konu ile ilgili çalışmaları hangi düzeyde yaptığı? gibi sorular sorulabilir. Ancak bu çalışmanın ortaya çıkışındaki temel düşünce “sosyal politika”nın lisansüstü tezlerdeki görünümünün resmini çekmektir. Koray (2013) çalışmasının hem başlığını oluşturan hem de metin içinde tartışılan soru kapsamında bu tablo üzerinden ve yüksek lisans tezleri bağlamında bir cevap verilmesi gerekirse; “akademide sosyal politika yok oluşa” da demek mümkündür ya da “akademide sosyal politika tezlerde içerilmiş/özümsemiştir ve başlıklarda yer almasına bakmak yeterli değildir” de demek mümkündür.

Araştırma kapsamında yer alan tezlerin yoğunlaştığı konu başlıkları Tablo 7’de verilmektedir.

Tablo 7

1999-2018 Yılları Arasında Başlığında “Sosyal Politika” Anahtar Kelimesi Olan Lisansüstü Tezlerin Konularına Göre Dağılımı

Anahtar Kelime	Sayı	Yüzde (%)
Sosyal politika AB	7	5,65%
Sosyal politika yerel	4	3,23%
Sosyal politika	3	2,42%
İç göç	2	1,61%
Küreselleşme sosyal politika AB	2	1,61%
Sosyal politika	2	1,61%
Sosyal politika terör	2	1,61%
Sosyal politika yerel yönetim	2	1,61%
Yoksulluk	2	1,61%

Tablo 7 incelendiğinde sosyal politika ile ilgili çalışmaların “geniş anlamda sosyal politika” tanımına uygun olarak toplumun tüm kesimlerini kapsayacak şekilde genişlediği görülmektedir. Bu tablo yüksek lisans ve doktora ayrımı yapılmaksızın tüm lisansüstü tezleri göstermektedir. Doktora tezleri ile ilgili bilgiler Tablo 8 kapsamında sunulmaktadır.

Tablo 7’de 3 ve daha fazla sıklığa sahip olan tezlere yer verilmektedir. Tüm anahtar kelimeleri içeren tablo ek olarak çalışmanın sonunda yer almaktadır. Anahtar kelimeler oluştururken geçerlik ve güvenilirliğin bu boyutta da sağlanabilmesi için farklı bir araştırmacıdan da tez başlığını anahtar kelime ile ifade etmesi istenmiş ve sonuçlara göre anahtar kelimeler güncellenmiştir. Tezlerin ağırlıklı olarak “Avrupa Birliği” ile ilgili anahtar kelime etrafında kümelendiği görülmektedir. Bakanlığın faaliyetleri ile ilgili çalışmaların da “yoksulluk” ile ilgili olanlardan fazla olduğu görülmektedir. Bu bulgu Koray 2013’te ifade edilen “sosyal hizmetlere” doğru bir eksen kayması olduğu görüşünü doğrular niteliktedir. Bakanlık ile ilgili çalışmalar arasında bulunan Bakanlık çalışanları örneğinde devletin sunduğu hizmetleri analiz eden bu çalışma sosyal politika alanı için her zaman ifade edilen geniş konu yelpazesi ve çok boyutluluğuna örnek oluşturmaktadır (Reçber, 2018).

Araştırma kapsamında incelenen 31 doktora tezi bulunmaktadır²². Bu tezlerden 15 tanesi (D_02, D_07²³, D_08, D_09, D_11, D_12, D_13, D_14,

22 Bu tezlerden üç tanesine tam metin erişim sağlamamıştır.

23 Bu çalışmada Türkiye’nin suç haritası çıkarılmıştır.

D_16, D_18, D_21²⁴, D_22, D_23, D_24, D_29) herhangi bir alan araştırmasına dayanmamaktadır. Nicel yöntem kullanılmış ve anket yolu ile veri toplanmış 9 tez (D_03, D_04, D_06, D_10, D_15, D_19, D_20, D_27, D_28) Araştırma kapsamında yer alan 3 tez (D_25, D_26 ve D_30) nitel araştırma yönetimi içermektedir. Ayrıca bir tezde (D_17) alternatif bir endeks tasarımı çalışması yapılmıştır. Araştırma kapsamında yer alan doktora tezlerinin dağılımı Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8

1966-2019 Yılları Arasında Başlığında “Sosyal Politika” Anahtar Kelimesi Olan Doktora Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	Sayı	Yüzde (%)
İstanbul Üniversitesi	10	32,26
Dokuz Eylül Üniversitesi	4	12,90
Gazi Üniversitesi	4	12,90
Anadolu Üniversitesi	2	6,45
Ankara Üniversitesi	2	6,45
Sakarya Üniversitesi	2	6,45
Süleyman Demirel Üniversitesi	2	6,45
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	1	3,23
Kocaeli Üniversitesi	1	3,23
Marmara Üniversitesi	1	3,23
Uludağ Üniversitesi	1	3,23
Yalova Üniversitesi	1	3,23
Toplam	31	100,00

Tablo 4 incelendiğinde 10 doktora tezi (%32,26) ile İstanbul Üniversitesi ilk sırada yer almaktadır. Dokuz Eylül ve Gazi Üniversitesi 4’er tez (%12,900) ile tabloda yer almaktadır. Bu noktada yüksek lisans eğitime kayıtlı olan öğrenci sayıları önemli bir belirleyicidir elbette. Tez sayıları yüksek olan enstitüler/üniversiteler çeşitli nedenlerle öğrencilerden yüksek talep gören birimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim sistemi içinde öğrenciler en temel bileşendir bu bağlamda eğitim talebi yönünde ortaya çıkan bu tablonun eğitim arzı yönünde de karşılık bulabilmesi gereklidir. “Sosyal Politika” alanının Türkiye’deki kurucusu ve güçlü bir ekol temsilcisi olan İstanbul Üniversitesi’nin verileri ayrı tutulduğunda Ankara’dan Ankara ekolünü temsil eden Ankara Üniversitesi yerine Gazi Üniversitesi’nin sıralamada daha üst basamakta yer alması da dikkat çekicidir. Bu tablonun göstermiş olduğu veriler tek başına değerlendirilemez ve başlığında “Sosyal Politika” kelimesi bulunmayan ama sosyal politika alanı ile ilgili olan (alan gereği hepsi bir

24 Bu tez de mukayeseli veri analizi yapılmıştır.

yönüyle sosyal politika alanı içindedir de denilebilir) tezlerin kapsama alınmış olduğu çalışmanın sınırlığı olarak değerlendirilebilir. Bölümlerin özellikleri ve öğrenci tercihleri gibi bu çalışmanın doğrudan doğruya konusunu teşkil etmemektedir ancak önemli olan diğer değişkenlerin de dikkate alınması gerekmektedir. Bununla birlikte tez sayıları, konuları ve içerikleri üzerinden yapılan değerlendirmeler de genel tablo hakkında fikir verebilmektedir.

Tablo 9

1966-2019 Yılları Arasında Başlığında “Sosyal Politika” Anahtar Kelimesi Olan Doktora Tezlerinin Üniversitelere, Tez Başlığı, Tez Yazarı ve Tez Danışmanına Göre Dağılımı

Kod	Yıl	Tez Yazarı	Tez Başlığı	Üniversite	Danışman
D_01	1966	Ercan Güven	Türkiye Şeker Sanayiinde İşgücü ve Sosyal Politika Meseleleri	Anadolu Üniversitesi	
D_02	1991	Âdem Esen	Sosyal Siyaset Açısından Bir İnceleme İslam’da Ücret	İstanbul Üniversitesi	Prof. Dr. Sabahaddin Zaim
D_03	1999	Yener Şişman	Ekonomik Faaliyetlerde Enformelleşme ve Türkiye’de Enformel Ekonomik Faaliyetlerde Çalışanlara Yönelik Sosyal Politikalar -Eskişehir’deki Seyyar Satıcılar Üzerine Bir Alan Araştırması-	Anadolu Üniversitesi	Prof. Dr. Ö. Zühtü Altan
D_04	2003	Halis Başel	Sosyal Politika Açısından İç Göçler: Sivas’tan İstanbul’a Göç Örneği	İstanbul Üniversitesi	Prof. Dr. Sedat Murat
D_05	2003	İsmet Uçma	Bir Sosyal Siyaset Kurumu Olarak Ahilik	İstanbul Üniversitesi	Prof. Dr. Berrak Kurtuluş
D_06	2006	Mustafa Öztürk	Türkiye’deki İç Göçlerin Sosyal Politika Açısından İncelenmesi: İstanbul Semt Pazarıcıları Örneği	Gazi Üniversitesi	Doç. Dr. Cem Kılıç
D_07	2007	İsmail Fert	Sosyal Politika ve Suç İlişkisi - Ülkemiz Suç Profili Açısından Genel Bir Değerlendirme	Dokuz Eylül Üniversitesi	Yrd. Doç. Dr. ²⁵ . Coşkun Saraç
D_08	2007	Mehmet Merve Özaydın	Küreselleşme Sürecinde Türkiye ve Avrupa Birliği’nde Sosyal Politikalarda Yaşanan Değişimin Analizi	Gazi Üniversitesi	Prof. Dr. Eyüp Bedir
D_09	2007	Tomris Çavdar	Meslek Eğitim Sistemleri ve Meslek Standartlarına Yönelik Sosyal Politikalar ve Toplumsal Tarafların Katılımı	Ankara Üniversitesi	Doç. Dr. Metin Özügürü
D_10	2008	İsrafil Kışla	Sosyal Politika Açısından Artvin’den İstanbul’a Göç	İstanbul Üniversitesi	Prof. Dr. Sedat Murat

25 Makalenin yazıldığı tarihte Yardımcı Doçent Doktor (Yrd. Doç. Dr.) unvanı kaldırılmış ancak çalışmanın genelinde tezin yazıldığı dönme ve tez metinlerinde yer alan bilgiler esas alındığından tabloda Yrd. Doç. Dr. olarak yer almaktadır.

D_11	2009	Onur Sunal	Çocuğa Yönelik Sosyal Politika	Ankara Üniversitesi	Prof. Dr. A. Gürhan Fişek
D_12	2010	Ahmet Murat Köseoğlu	Milli Savunma Sanayiinde Yeniden Yapılanma ve Sosyal Politikalara Etkisi	Dokuz Eylül Üniversitesi	Prof. Dr. Ali Nazım Sözer
D_13	2010	Derya Alimanoğlu Yemişçi	İşletmelerin Sorumluluğu: Sosyal Politika ve Sosyal Sorumluluk Kavramları Işığında Bir Değerlendirme	Dokuz Eylül Üniversitesi	Prof. Dr. Ali Nazım Sözer
D_14	2010	Ufuk Akkuş	Türkiye'de 1945-1950 Döneminde Sosyal Politika ve İşçi Sınıfının Oluşumu	Marmara Üniversitesi	Prof. Dr. Kuvvet Lordoğlu
D_15	2011	Banu Metin	Türkiye'de 2000 Sonrası Dönemde Uygulanan Ekonomik ve Sosyal Politikalar Temelinde Yoksulluk Sorunu: Ankara'da Uygulamalı Bir Araştırma	Gazi Üniversitesi	Prof. Dr. Eyüp Bedir
D_16	2011	Faruk Taşçı	Sosyal Politika-Ahlâk İlişkisi	İstanbul Üniversitesi	Prof. Dr. Sedat Murat
D_17	2011	Murat Çiftçi	Sosyal Politika Oluşturmada Referans Gösterge Olarak Bölgesel Gelişmişlik Endeksleri: Temsil Gücü Sorunları ve Alternatif Endeks Önerileri	İstanbul Üniversitesi	Prof. Dr. Sedat Murat
D_18	2012	Şenol Kurt	Sosyal Politikada Özel Sektörün Rolü	İstanbul Üniversitesi	Prof. Dr. Sedat Murat
D_19	2014	Hasan Yüksel	Sosyal Politika Unsuru Olarak Toplu Konut İdaresi (TOKİ) Uygulamaları: Isparta ili Çünür ve Akkent Mahalleleri Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'nca Yapılan Konutlarda İkamet Eden Konut Sakinlerine Yönelik Bir Alan Araştırması	Süleyman Demirel Üniversitesi	Doç. Dr. Kenan Ören
D_20	2014	Menekşe Şahin	Sosyal Politika Bağlamında Düzgün İş ve Türkiye'de Düzgün İş Performansının Değerlendirilmesi Açısından Bir Alan Araştırması 'Çorum İmalat Sanayi Örneği'	Gazi Üniversitesi	Prof. Dr. Eyüp Bedir
D_21	2014	Seyhan Büyükçoşkun	Kadın İstihdamının Ortaya Çıkardığı Sosyal Politika Sorunları: Anne-dışı Bakım Sorunu ve Türkiye'nin Kadın İstihdam Politikası	İstanbul Üniversitesi	Prof. Dr. Mustafa Delican
D_22	2014	Melih Uğurlu	Türkiye'de İktisadi Krizler ve Sosyal Politika (2001 ve 2008 Krizlerinin Karşılaştırmalı Bir Analizi)	Kocaeli Üniversitesi	Doç. Dr. Abdulkadir Şenkal

D_23	2016	Fatih Kucur	Sosyal Bilimlerin Dönüşümünün Sosyal Politikaya Etkisi	İstanbul Üniversitesi	Yrd. Doç. Dr. Hasan Şenocak
D_24	2016	Nergis Melis Uluğtekin	Risk Toplumunun Küresel Sosyal Politika Bağlamında İncelenmesi	Dokuz Eylül Üniversitesi	Prof. Dr. Sevda Demirbilek
D_25	2016	Oral Demir	Sosyal Politika Perspektifinde Nüfus Politikalarının Değerlendirilmesi (2002 Sonrası Türkiye Örneği)	Sakarya Üniversitesi	Doç. Dr. Tuncay Yılmaz
D_26	2017	Ufuk Bingöl	Türkiye’de 2005-2015 Dönemi Sosyal Politika Temel Konularını Esas Alan Akademik Yayınların ve Hükümet Programlarının Nitel Analizi	Sakarya Üniversitesi	Prof. Dr. Yılmaz Özkan
D_27	2018	Azime Arısoy	Sosyal Politika Uygulamalarına Yönelik Halkın Algı ve Tutumlarının Araştırılması: Burdur İli Kent Merkezi Örneği	Süleyman Demirel Üniversitesi	Prof. Dr. Âdem Korkmaz
D_28	2018	Bircan Reçber	İnsan Hakları ve Sosyal Adalet Açısından Devletin Çocuklara ve Kadınlara Yönelik Sunduğu Hizmetler: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çalışanları Örneği	Uludağ Üniversitesi	Prof. Dr. Sevinç Serpil Aytaç
D_29	2018	Süleyman Dal	Sosyal Politika ile Siyasi ve Ekonomik İdeolojiler Arasındaki İlişki	İstanbul Üniversitesi	Prof. Dr. Süleyman Özdemir
D_30	2018	Sema Bölükbaş	Türkiye’de Yoksul Çocukların Akademik Dirençliliğinde Sosyal Politikaların ve Seçicilik Uygulamasının Rolü	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Doç. Dr. Bekir S. Gür
D_31	2019	Kübra Yavuz	Yerel Sosyal Politika Aktörleri Arasındaki İşbirliği Ağına Etki Eden Faktörler Üzerine Analitik Bir İnceleme: Kocaeli örneği	Yalova Üniversitesi	Doç. Dr. Muharrem Es

* Tam metin erişim sağlanamayan üç tez gri olarak renklendirilmiş satırlarla gösterilmiştir.

Tablo 9 incelendiğinde araştırma kapsamındaki 31 doktora tezinin sosyal politikayı dar ve geniş tanımları kapsamında ele alınan geniş bir yelpazeye sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 10

Araştırma Kapsamındaki Tezler ile Kodlar (Kod Matris Tarayıcısı)²⁶

Tez Kodları	E	C	H	A	B	F	G	D	Toplam
D_10	156	32	127	7	0	0	0	0	322
D_17	52	52	16	16	0	0	0	0	136
D_25	180	143	171	17	0	0	0	0	515
D_12	57	40	1	3	1	0	0	0	102
D_23	29	27	29	45	1	0	0	0	134
D_11	42	89	8	18	2	0	0	0	159
D_22	63	87	9	46	2	0	0	0	207
D_30	246	39	14	91	2	0	0	0	392
D_26	125	114	59	19	4	0	0	0	321
D_16	0	151	0	115	6	0	0	0	272
D_19	63	63	20	15	8	0	0	0	169
D_07	51	68	25	47	26	0	0	0	217
D_21	66	49	228	19	2	1	0	0	365
D_28	103	80	94	28	6	1	0	0	312
D_08	54	180	38	67	3	0	1	0	344
D_15	101	108	31	231	17	0	1	0	489
D_06	80	23	36	7	5	2	1	0	154
D_24	50	107	19	51	15	1	2	0	246
D_27	150	124	111	15	5	2	3	0	411
D_20	73	97	80	33	11	0	4	0	299
D_14	5	30	25	44	0	7	0	1	112
D_29	88	163	35	152	13	0	1	1	454
D_13	186	142	72	56	32	5	6	7	506
Toplam	2.020	2.008	1.248	1.142	161	19	19	9	6.638

MAXQDA Analytics Pro 2018 programı yardımıyla elde edilen “kod matris tarayıcısı” kod sıklıklarını ilgili belge bazında göstermektedir. Tablo 10’da gri olarak belirlenen kısımlar ilgili kodların en yüksek sıklığa sahip ilk beş belgesini göstermektedir. İzleyen başlıklar Tablo 10’da yer alan veriler e bağlı olarak ilk dört kodlamanın sıklığı en yüksek 5 tezine ait genel bilgiler özetlenmektedir.

Eğitim, Yaygın Eğitim ve Çalışanların Kültüre Sahip Olması İle İlgili Bulgular

Bir ülkenin ekonomik ve sosyal gücü eğitim seviyesine bağlı olduğundan incelenen doktora tezleri bağlamında sıklıkla kullanılan bir kavramdır. Bu başlık altında D_10, D_25, D_30, D_27 ve D_13 incelenmektedir. “Sosyal Politika Açısından Artvin’den İstanbul’a Göç” başlığını taşıyan D_10’da eğitim ve göç ilişkisi ele alınmaktadır. Göç sürecinde eğitim önemli bir değişkendir.

²⁶ D_01, D_05 ve D_31 ile D-02, D_03, D_04, D_09 ve D_18 kod matris tarayıcısı kapsamında yer almamaktadır.

“Göçün sosyo-kültürel nedenlerinin sanayileşme yanında, eğitim ile ele alınan bir yönü daha bulunmaktadır. Buna göre, gelişmiş ülkelerde eğitim imkânları, gelişmemiş ülkelere göre daha fazladır; kültürel ve sanatsal etkinliklerde de aynı durum söz konusudur. Bu nedenlerden dolayı, özellikle beyin göçü türünden göçlerin yaygınlaşmakta olduğu gerçeği ile karşı karşıya kalınmaktadır” (Kışla, 2008: 11).

Eğitim göç sürecinde hem itici hem de çekici bir faktör olabilmektedir. Yaşadığı bölgede eğitim imkânları kısıtlılığı itici bir faktör olarak değerlendirilirken gidilecek yerdeki eğitim fırsatları da çekici faktör olabilmektedir. D_23'te eğitim çekici faktörler arasında ele alınmıştır (Demir, 2016: 40)

Eğitim ve nüfus da birbiri ile ilişkili kavramlardır. D_23'te Türkiye'de 2002 yılı sonrası nüfus politikaları değerlendirilirken eğitim ve nüfus arasındaki ilişkiler de ele alınmaktadır. Eğitim alanında yapılacak planlamalar bakımından nüfus sayımları ihtiyaç duyulan verilerin elde edilmesinde önemli bir yere sahiptir (Demir, 2016: 34).

Yoksul çocukların akademik dirençliliğini sosyal politika bakış açısı ile ele alan D_30'da erken çocukluk döneminde yaşanan yoksulluğun yetişkinlik dönemindeki eğitim ve kazanç elde etme üzerindeki etkileri incelenmektedir (Bölükbaş, 2018 58).

D_27'de Türkiye'de sosyal politika uygulamalarına yönelik halkın algı ve tutumunun tespit edilebilmesi amacıyla Burdur ili kent merkezinde araştırma yapılmıştır. Tezde sosyal yardımlar başlığı altında, mesleki eğitim konusunda, aile eğitimi hizmetlerinde, girişimcilik eğitimi alanında il bazında yürütülen faaliyetler ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Burdur ili kapsamında eğitim ile ilgili olarak sonuç bölümünde verilen bilgilere göre;

“Eğitim alanında uygulanan sosyal politikalara yönelik farkındalık düzeyi ve bu uygulamaları yeterli bulma düzeylerinin devlete olumlu tutumu olumlu yönde arttırıcı etkisi olması beklenmektedir. Ancak çalışma sonucunda eğitim alanında sosyal politika uygulamalarına yönelik farkındalık düzeyindeki artışın devlete olan tutumu azaltıcı yönde etki ettiği görülmüştür. Yeterli bulma algısıyla devlete olan tutum arasında ilişki bulunmamıştır. Vatandaşların eğitim alanındaki uygulamaların ayrıntılarını bilenlerinin devlete olan

tutumlarını azalttığı görülmüştür. Bunda eğitim sisteminde uygulanan politikalarındaki değişikliklerin sıklığının etkili olduğu düşünülmektedir. Toplumun beşeri sermaye gücünün geliştirilmesi için eğitim sisteminde izlenen politikaların; üreten ve geliştiren bireyler yetiştirmeye odaklı üretilmesinde yarar olduğu düşünülmektedir. Eğitim alanında yapılacak planların uzun vadeli yapılmasının devlete olan tutumlarını olumlu etkileyeceği düşünülmektedir” (Arisoy, 2018: 227).

D_13’te ise işletmelerin sosyal sorumluluğu kapsamında işyeri eğitimlerinin rolü vurgulanmış ve eğitim sağlık ve sosyal güvenlik ile birlikte sosyal refahın bir bileşeni olarak ele alınmıştır (Alımanoğlu-Yemişçi, 2010: 10).

Sosyal Güvenlik, Hastalık, Yaşlılık, Refah, Mutluluk İle İlgili Bulgular

Bu başlık altında; D_25, D_16, D_08, D_29 ve D_13 ele alınmaktadır. D_25 Nüfus ve nüfus yapısı ile ilgili açıklamalardan sonra nüfus ve sosyal güvenlik ilişkisini ele almaktadır. Araştırma kapsamında görüşülen uzmanların görüşlerinin yer aldığı tezde örneğin;

“Uzmanların birçoğu sosyal güvenlikteki değişimlerin özellikle nicel anlamda nüfus üzerinde etkisinin olmayacağı görüşündedir. Ancak bunun yanında sosyal güvenlik şemsiyesi altında bulunan bireylerin yaşam kalitesi artmakla birlikte sosyal güvenlik nüfus hareketlerinden etkilenen bir yapıya sahiptir” (Demir, 2016: 278).

görüşlerine yer verilmektedir.

D_16’da işçi sorunlarından yola çıkan ve günümüzde toplumun hemen her kesiminde yaşanan “sosyal sorunları” inceleme konusu olarak alan sosyal politika ile ahlak ilişkisi kurulmaktadır. Sosyal politikanın “dar anlamda” ya da sadece bir disiplin olarak ele alınması geniş anlamın görmezden gelinmesi sosyal politika düşüncesi geliştirmekten ziyade sosyal politika araştırmaları yapılmasına yol açmaktadır (Taşcı, 2011: 337). İster dar ister geniş anlamda olsun sosyal politikanın konuları ele alırken açık ya da örtük bir biçimde “ahlak” ile bağlantılıdır (Taşcı, 2011: v). Sosyal politika ve ahlak ilişkisinin “tek boyutlu”, “tek değişken” üzerinden kurulması sosyal politikayı ideolojik bir alan ile sınırlandırmaktadır.

“Çok boyutluluk, sosyal politikayı ideolojik kalmak yerine “bilim” olmaya götürecektir. Böylece sosyal politika “bilimi” sosyal politika perspektifi merkezinde sosyal politika perspektifi merkezinde sosyal

politika konularına etki edebilecek tüm alanları da dikkate alan evrensel bir çerçeve sunabilecek duruma gelecektir. Bu evrensellik ise gerek sosyal politika aktörleri ve gerekse sosyal politikadan faydalananlar açısından merkeze alınması zorunlu olan 'İnsan olmak' algısını gerekli kılmaktadır" (Taşcı, 2011: 338).

D_08'de farklı sosyal refah modellerinin yapısı ve öncelik verdiği alanların yer aldığı tezde dayanışma ve sosyal hakların toplumun tamamını kapsayacak şekilde gerçekleştirilmesinin esas olduğu ifade edilmektedir. Küreselleşme süreci ile birlikte, ailenin koruyucu niteliğini kaybetmesi gelişmiş refah modellerinde dahi sıklıkla bir tartışmanın konusu olmaktadır (Özaydın, 2007: 181).

D_29'da Türkiye'de sosyal politikanın 2002 yılına kadar mevzuat üzerinden şekillenmiş olduğu, devletin eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik temelli kamusal nitelikli hizmetleri topluma sunarken aile, akraba dayanışmasının da sosyal politikada önemli ölçüde sürdürmüş olduğu vurgulanmaktadır (Dal, 2018: 2).

D_13'te de Çalışanlara yönelik sosyal politika önlemlerinin iş sağlığı ve güvenliği, ferdi iş hukuku, toplu iş hukuku (sendikacılık, grev, lokavt ve toplu iş sözleşmesi) ve sosyal güvenlik hukukunun oluşumuna neden olduğu belirtilerek (Alımanoğlu-Yemişçi, 2010: 58). Türkiye'de tüm paydaşlar için, yasal olan sorumluluk alanları, dar ve geniş anlamda sosyal politikanın içeriğine göre (paydaşlar bakımından) iş hukuku, sosyal güvenlik hukuku, çevre hukuku, şirketler hukuku gibi hukuk dallarını ilgilendiren yasal sorumluluk bağlamında ele alınmaktadır (Alımanoğlu-Yemişçi, 2010: 265).

Kadınların İktisadi Hayattaki Yeri İle İlgili Bulgular

Bu başlık altında D_10, D_25, D_21, D_28 ve D_27 ele alınmaktadır. D_10'da da göçler ekonomik nedenlere dayalı olarak açıklanırken göç sürecinde kadınların durumuna da değinilmektedir.

"Dışarıdan Artvin'e gelen ve Artvin'den dışarıya giden kadınların ise çoğunluğunu 'hanehalkı fertlerinden birine bağlılık' nedeniyle göç edenler oluşturmaktadır. Ancak 'hanehalkı fertlerinden birine bağlılık' nedeniyle Artvin'den dışarıya giden kadınların oranı (%41), Artvin'e gelen kadınların oranından (%38,4) daha yüksektir. ... Artvin'in aldığı ve verdiği göçlere öğrenim durumları itibarıyla baktığımızda; yaklaşık %95'inin okuma yazma bildiği, ancak okuma yazma bilenlerin oranlarının kadınlara göre erkek göçmenler arasında daha yüksek

olduğu görülecektir (Kışla, 2008: 47).

D_25’te Türkiye’de ekonomik kalkınmanın hızlanması için katma değeri yüksek ürünler üretmek kadar kadınların toplumsal yaşama, işgücüne katılmasının da önemli olduğu ifade edilmektedir (Demir, 2016: 104). Bu bağlamda kadın nüfusunun eğitim düzeyi, doğurganlık oranı gibi özellikleri bir ülkenin sosyo-ekonomik yapısını şekillendiren temel unsurlardandır

D_21’de kadın istihdamını yükseltmek için uygulanan politikalarda anne-dışı bakım alternatifinin yol açabileceği olası sorunlar araştırılmaktadır. Sanayileşmiş toplumlarda yaygınlaşan anne-dışı bakıma bağlı olarak çocuklarda sosyal, bilişsel ve bağlanma ile ilişkili psikolojik problemler ve yetişkinlik dönemlerinde buna bağlı olarak görülen problemler gözlemlenmektedir. Türkiye’nin sosyal politika gündeminde anne-dışı bakım sorunu ile ilgili etkin politikalar geliştirilmemiştir (Büyükcoşkun, 2014: iii).

D_28’de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çalışanları örneğinde devletin çocuklara ve kadınlara yönelik hizmetlerinin insan hakları ve sosyal adalet açısından incelenmektedir. (Reçber, 2018).

D_27’de Burdur ilinde kadınlara uygulanan sosyal politikalara yönelik farkındalık düzeyi ile bu uygulamaları yeterli bulma düzeylerinin devlete olumlu tutumu olumlu yönde artırıcı etkisi olduğu ortaya konulmuştur (Arısoy, 2018: 229).

Kapitalizm, Kapitalist Düzen, Sosyal Sınıflar, Gelir Dağılımı Adaleti ve Yoksulluk İle İlgili Bulgular

Bu başlık altında D_30, D_16, D_08, D_15 ve D_29 ele alınmaktadır. D_30’da Türkiye’de yoksul çocukların akademik dirençliliğinde sosyal politikaların rolü incelenmektedir (Bölükbaş, 2018).

D_16’da tarihsel süreç içinde sosyal politikanın ortaya çıkışı, Sanayi Devrimi sonrasındaki gelişmeler sosyal politikanın ortaya çıkış sürecindeki insani, toplumsal, dini ve ekonomik etkiler ve ahlak ile ilişkilendirilerek incelenmektedir (Taşçı, 2011: 2).

D_08’de sosyal politikanın kuramsal çerçevesi “Fonksiyonalist Kuram” ve “Çatışmacı Kuram” olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmaktadır. Fonksiyonalist kurama göre;

“Sanayi Devrimi, kentleşme olgusu ile birlikte, emeği ile geçinen bir sınıfın ortaya çıkmasına neden olmuş, bireycilik sonucu ortaya çıkan farklılaşmayla da bu grubun korunması meselesi gündeme gelmiştir. Ailenin koruyucu fonksiyonunun ortadan kalkması, sosyal sınıflar tarafından sosyal refahın talep edilmesine neden olmuştur. Klasik sosyal koruma anlayışlarının anlamını yitirmesi, kamu müdahalesi ile yürütülecek kurumsal faaliyetleri gerekli kılmıştır. Kamu müdahalesi ile yapılan sosyal politika düzenlemeleri, işlevsel bir gereklilik olduğu kadar, toplumun devamını ve bütünleşmesini sağlayan bir sorumluluğun yerine getirilmesi anlayışıdır” (Özaydın, 2007: 17).

Toplumu, birbiriyle çatışan öğelerden meydana gelmiş bir bütün olarak ele alan çatışmacı kuram, ‘değişme’ ve ‘çatışma’ temelleri üzerinde şekillenmiştir. Bu modelde toplumsal öğeler değişip çatışmakta olduğundan farklı sınıflar arasındaki uyumsuzluğun kamu müdahaleleri ve sosyal politikalar yoluyla giderilmesi de mümkün olmayacaktır.

“Marksist çatışma kuramında, toplumsal sınıflar, üretim araçlarının mülkiyetinin dağılımına bağlı olarak oluşmaktadır. Üretim araçlarının mülkiyetine sahip olanlar ile bunların dışında kalanlar, toplumda daima iki sınıfı teşkil etmiştir. Bu iki sınıf arasındaki üretim ilişkilerinin diyalektik gelişimi çatışmayı kaçınılmaz kılmaktadır. Çatışan iki sınıf arasındaki mücadelede hâkim olan grup değişimi yönlendirecektir. Değişimi yönlendirecek sınıfın işçi sınıfı olması, sosyal politikaların düzenleyicisi olan devletin, onlardan etkilenerek kapitalist sınıfa karşı bir anti-tez geliştirmesine neden olacaktır” (Özaydın, 2007: 17).

Bu kuramsal açıklamaların yanı sıra D_08’de uluslararası kurumların küreselleşme sürecinde ortaya koydukları sosyal politika yaklaşımlarının, küresel bir sosyal politikanın tanımlanması gereğini ortaya koyduğu vurgulanmaktadır. Sınırların ortadan kalktığı küresel dünyanın herhangi bir yerindeki savaş, yoksulluk, çevre sorunları sadece o ülkeyi değil bütün ülkeleri ilgilendirir konuma geldiğinden gönüllü örgütlere de büyük görevler düşmektedir. Tezde ayrıca Türkiye’de sosyal politikaların kendine özgü koşullarda paternalist devlet geleneği etkisinde geliştiği ifade edilmektedir (Özaydın, 2007: 27).

D_15’te Türkiye’de 2000 ve 2001 ekonomik krizlerinin ardından yaşanan ekonomik gelişmelere ve yoksullukla mücadelede öne çıkarılan sosyal politikalara yer verilmekte ve bu bağlamda Ankara’da yapılan bir alan araştırması ile yaşanan ekonomik krizler mutlak yoksulların yaşam

koşullarında ortaya çıkan değişimin elde edilen bulgular değerlendirilmektedir (Metin, 2011). Çalışmanın sonucunda;

“...yoksulluğa karşı mücadelede, kişilere asgari bir geçim düzeyinin sağlanması, sosyal güvenlik sistemi ve sosyal yardımlar, eğitim, sağlık, konut politikaları gibi sosyal devletin ve geniş anlamda sosyal politikanın uygulama alanına giren tedbirlerin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Yoksullukla mücadelede ekonomik ve sosyal politikaların birlikte ve eşgüdüm içinde uygulanması gerekmektedir. Bu uygulamaların ulaştığı düzey ve sağladığı güvenlik, toplumun refah toplumu olarak ulaştığı gelişme düzeyini göstermektedir” (Metin, 2011: 308).

D_29’da sosyal politika bağlamında siyasi ve ekonomik ideolojiler kapsamında liberalizm kapitalizm, bireyin özgürlüğü, Homoeconomicus, Piyasa Ekonomisi ve Sosyal politika başlıkları altında konular ele alınırken

“sosyal politikanın, devletin vatandaşlarına olan görev ve sorumluluklarını yerine getirdiği bir alan ve hak temelli bir yaklaşım çerçevesinde kapitalizmi pozitif manada dönüştürme potansiyeli olan bir önlemler bütünü olarak tanımlandığı” görülmektedir (Dal, 2018: 10).

Tezler ve içerikleri anahtar kelimeler etrafında incelendikten sonra genel olarak hangi kelimelerin daha çok kullanıldığı, tekrar etme sıklığını görsel olarak sunan “kelime bulutu”²⁷ aracılığıyla özet olarak tek bir resimde görebilmek mümkündür. Şekil 1’de yer alan kelime bulutunda da araştırma kapsamında incelenen 28 doktora tezinde en çok kullanılmış kelimelerden oluşan bir görsel sunulmaktadır.

27 Kelime bulutu; en basit tanımıyla kelimelerin karışık şekillerde bir araya geldiği, estetik bir görüntüsü olan metin görselleridir. Çok sayıda kelimenin analiz edilen veri tabanı içinde hangi sıklıkta yer aldığına göre görsel içindeki kelimelerin boyutları da değişmektedir.

Şekil 1. Araştırma kapsamında yer alan tezlerden elde edilen kelime bulutu

Sonuç

“Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” disiplininde önemli bir ağırlığı olan “Sosyal Politika” alanının akademiye nasıl yansıdığına ilişkin incelendiği tarama modelindeki bu çalışma keşfedici bir tasarıma sahiptir. “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri” alanında yazılmış lisansüstü tezleri inceleyen bu çalışmada tezlerin geniş bir konu yelpazesine sahip olduğu görülmektedir. TOKİ uygulamalarından, İslam’da ücrete, anne-dışı bakımdan sorunundan risk toplumuna kadar farklı konular sosyal politika başlığı altında ele alınmıştır. Sosyal politikanın lisansüstü tezlerde geniş anlamı ile ele alındığı ve konuların toplumun farklı kesimlerini örneklem olarak aldığı söylenebilir.

Araştırma kapsamında incelenen 28 doktora tezinde sosyal politikanın tanımlarından hareketle oluşturulan ve Tablo 1 kapsamında sunulmuş bulunan kodlar ve temalar esas alınarak bir değerlendirme yapıldığında “eğitim, yaygın eğitim ve çalışanların kültüre sahip olması” temalarıyla ifade edilen ve “E” kodu olarak adlandırılan kavram setinin en yüksek sıklığa (2.020) sahip olduğu görülmüştür. İncelenen 28 doktora tezi konularına göre farklılaşmakla birlikte eğitim konusu en sık vurgulanan tema olmuştur.

Tekrarlanma sıklığı bakımından ikinci sırada yer alan “C” kodu (2.008) “sosyal güvenlik, hastalık, yaşlılık, refah ve mutluluk” tur. Kadının iktisadi hayattaki yerinin ele alınma sıklığı 28 doktora tezi içinde 1.248 sıklık değeri ile üçüncü sırayı almaktadır.

Araştırma kapsamında tam metin erişim sağlanabilen tüm tezler değerlendirilerek temel tanımlayıcı bilgilerine yer verilmeye çalışılmıştır. Çalışmaların sosyal politikanın “dar” tanımını aşarak “geniş” anlamda sosyal politikaya doğru kaydığı görülmektedir. Diğer yandan Çelik ile Buğra ve Keyder’in çalışmalarında da belirtildiği gibi “sosyal politikanın kapitalizme olan “ikiyüzlü” ilişkisi, Tanrı Janus gibi her biri ayrı yönlere bakan iki yüzü vardır” (Çelik, 2005: 18; Buğra ve Keyder, 2006: 10) ifadesini hatırlatırcasına, araştırma kapsamında yer alan tezlerde de konular farklı yönlere bakmaktadır.

Sosyal politika, kapitalizmin birey ve toplum üzerindeki etkilerini yumuşatarak kapitalizmi insani ve toplumsal açıdan sürdürülebilir kılmak amacına hizmet ederken; diğer yandan ticarileşme ve metalaşma eğilimlerini sınırlandırarak kapitalizmi yapılandırmakta, onu kendiliğinden oluşturacağı çizgiden farklı bir mecraya dönüştürücü etki yapmaktadır (Buğra ve Keyder, 2006: 10). Bu durum inceleme kapsamındaki göç ile ilgili tezlerden, suç ile ilgili olanlara kadar, farklı konulara sahip tezlerde gözlemlenebilmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen tezlerde sosyal politika alanı ile ilgili olarak ilk akla gelen isimlere (Prof. Dr. Gerhard Kessler, Prof. Dr. Sabahaddin Zaim ve Prof. Dr. Cahit Talas) yönelik yazılan tez sayısının oldukça az olduğu görülmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Akan, T. (2011). Sosyoloji, politika ve ekonomi (SPE) bölümlerine doğru: Çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri bölümlerinin yeniden yapılanmasına ilişkin bir model önerisi, *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 3, 30–48.
- Alımanoğlu-Yemişçi, D. (2010). *İşletmelerin Sorumluluğu: Sosyal Politika ve Sosyal Sorumluluk Kavramları Işığında Bir Değerlendirme*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi: İzmir.
- Altan, Ö. Z. (2007). *Sosyal Politika*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Ya. No. 1744, Açıköğretim Fakültesi Ya. No. 900, Eskişehir.
- Altan, Ö. Z. (2017). Prof. Dr. Ömer Zühtü Altan, *Türkiye’de Sosyal Politikanın Çınarları* (Ed. Banu Uçkan), 1-47. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Baş, M. E. (2014). Gerhard Kessler’in Türkiye’deki sosyoloji anlayışına katkısı. *Sosyoloji Dergisi*, 3(1), 201–222.
- Böllükbaş, S. (2018). *Türkiye’de Yoksul Çocukların Akademik Dirençliliğinde Sosyal Politikaların ve Seçicilik Uygulamasının Rolü*, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi: Ankara.
- Buğra, A. ve Keyder, Ç. (Der.). (2006). *Sosyal Politika Yazıları*, (Çev. Burcu Yakut-Çakır ve Utku Barış Balaban), İletişim Yayınları: 1130, Araştırma İnceleme Dizisi: 193, İstanbul.
- Büyükcoşkun, S. (2014). *Kadın İstihdamının Ortaya Çıkardığı Sosyal Politika Sorunları: Anne-dışı Bakım Sorunu ve Türkiye’nin Kadın İstihdamı Politikası*, İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi: İstanbul.
- Çelik, A. (2005). *AB sosyal politikası uyum sürecinin uyumsuz alanı*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Dal, S. (2017). Sosyal politikanın dönüşümünü küreselleşme üzerinden anlamak. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi (UBSBİD)*, 11(1), 4–18.
- Dal, S. (2018). *Sosyal Politika ile Siyasi ve Ekonomik İdeolojiler Arasındaki İlişki*. İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi: İstanbul.
- Demir, O. (2016). *Sosyal Politika Perspektifinde Nüfus Politikalarının Değerlendirilmesi (2002 Sonrası Türkiye Örneği)*, Sakarya Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi: Sakarya.
- Dereli, B. (2017). Prof. Dr. Bengü Dereli, *Türkiye’de Sosyal Politikanın Çınarları* (Ed. Banu Uçkan), 47-58, İstanbul: Legal Yayıncılık
- Dereli, T. (2017). Prof. Dr. Toker Dereli, *Türkiye’de Sosyal Politikanın Çınarları* (Ed. Banu Uçkan), 60-129, İstanbul: Legal Yayıncılık
- Erdut, Z. (2004). Liberal Ekonomi Politikaları ve Sosyal Politika, *Çalışma ve Toplum*, 2004/2, 11–37.
- Erkul, İ. (1983). *Sosyal politika dersleri*. Eskişehir: TC. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Esin, P. (1982). *İş Bölümü, Yabancılaşma ve Sosyal Politika-Kuramsal Bir Yaklaşım*.

- Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Ya. No. 502, Ankara.
- Gülmez, M. (2007). Sosyal Politika Biliminin Öncüsü Cahit Talas, *Çalışma ve Toplum*, 2007/1, 23–26.
- Güven, E. (1972) *Sosyal Politika Ders Notları*. Eskişehir: EİTA Yayınları.
- Hatipler, M. (2019). Sosyal politikanın çalışma alanı olarak eğitim ve eğitimde bilgi teknolojisi eğitim programları ve eğitim-öğretim program tasarımı. *Meriç Uluslararası Sosyal Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 3(6), 36–50.
- Işıklı, A. (2007). Sosyal devlet ve Prof. Dr. Cahit Talas. *Çalışma ve Toplum*, 2007/7, 19–21.
- Karadağ, R. (2014). Okuma ilgisi, tutumları ve alışkanlığı konusunda yapılmış çalışmaların lisansüstü tezlere dayalı analizi: YÖK ve ProQuest veri tabanları örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 1–17.
- Kessler, G. (1945). *İçtimai Siyaset* (O. Tuna, Çev.). İstanbul: Milli Mecmua Basımevi.
- Kırel, A. Ç., Özkan, Y., Canbey-Özgüler, V., Özdemir, Ç., Kocabaş, F. ve Erdoğan, E. (2018). Çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri bölümü öğrencilerinin kimlik algıları ve işgücü piyasalarındaki beklentileri. *İş Güç: Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 20(5), 1–30.
- Kışla, İ. (2008). *Sosyal Politika Açısından Artvin’den İstanbul’a Göç*, İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi: İstanbul.
- Kocabaş, F. (2010). *Sosyal Politika Aracı Olarak Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar*. Eskişehir: Nisan Kitabevi.
- Koray, M. (2005). *Sosyal Politika* (2. Bs). Ankara: İmge Kitabevi.
- Koray, M. (2007). Sosyal politikanın anlamı ve işlevlerini tartışmak. *Çalışma ve Toplum*, 2013/15-40, 19–56.
- Koray, M. (2013). Akademik alanda sosyal politika nereye? *Çalışma ve Toplum*, 2013/1, 15–40.
- Koray, M. (2017). *Türkiye’de Sosyal Politikanın Çınarları* (Ed. Banu Uçkan), 129-141. İstanbul: Legal Yayıncılık
- Makal, A. (2008). Çeyrek yüzyılın içinden kendimize bakmak: Kuruluşlarının 25. yılında çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri bölümleri üzerine bir değerlendirme. *Çalışma ve Toplum*, 2008/1.
- Makal, A. (2014). Türkiye’de akademiye sosyal politika geleneğinin doğuşu ve gelişimi üzerine tarihsel bir yeniden değerlendirme. *Çalışma ve Toplum*, 2014/2, 17–30.
- Öçal, M. ve Korkmaz, A. (2018a). Türkiye’de çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri bölümlerinin yeniden yapılanma sorunsalı üzerine bir araştırma. *İş Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 20(4), 163–181.
- Öçal, M. ve Korkmaz, A. (2018b). Türkiye’de çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri bölümlerinin mevcut durumu ve bölümlerin karşı karşıya olduğu sorunlara bir bakış. *Çalışma ve Toplum*, 2018/4, 1949–1986.
- Özaydın, M. M. (2007). *Küreselleşme Sürecinde Türkiye ve Avrupa Birliği’nde Sosyal*

- Politikalarda Yaşanan Değişimin Analizi*, Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi: Ankara.
- Özaydın, M. M: (2008). Küresel etkilerle şekillenen sosyal politika anlayışı ekseninde sosyal politikaların geleceğini tartışmak. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 10(1), 163–180.
- Özkaplan, N. ve Selamoğlu, A. (2005). Amerika Birleşik Devletleri’nde çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri eğitimi üzerine. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 7(1).
- Reçber, B. (2018). *İnsan Hakları ve Sosyal Adalet Açısından Devletin Çocuklara ve Kadınlara Yönelik Sunduğu Hizmetler: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çalışanları Örneği*, Bursa Uludağ Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi: Bursa.
- Talas, C. (2003). Bir bölümün bir yaşama sarmalanan öyküsü, *Mülkiye Dergisi*, 27(329), 11–17.
- Tanas-Karagöl, E. ve İpek, E. (2018). Sosyal politikaların yeniden dizaynı: Küreselleşmeyle beraber gelen yerelleşme. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16(4), 87–97.
- Taşçı, F. (2010). Türkiye’de Sosyal Politika Disiplininin Gelişimi: Süreklilik ve Değişim, A. Başpınar ve M. Şentürk (Ed.) *Süreklilik ve Değişim Arasında Düşünce ve Hayat* içinde 191-212. İstanbul: Yedirenk Yayınevi.
- Taşçı, F. (2011). *Sosyal Politika-Ahlâk İlişkisi*, İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi: İstanbul.
- Tınar, M. Y. (2000), Sosyal Siyasetten Endüstri İlişkilerine/Endüstri İlişkilerinden İnsan Kaynaklarına? Çalışma Ekonomisi ve Endüstri Öğretiminde Yeniden Yapılaşma Üzerine Düşünceler, *Prof. Dr. N Ekin’e Armağan*, Ankara: TÜHİS Yayınları.
- Tokol, A. (1995). *Uluslararası sosyal politika*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Tuna, O. (1966?). *Sosyal Siyaset Giriş Ders Notları*, İstanbul.
- Tuna, O. (1970). 50. yıllık Cumhuriyet devrinde emek piyasası ve işçi-işveren münasebetleri. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 30(1-4), 279–307.
- Tuna, O. ve Yalçıntaş, N. (1994). Sosyal siyaset. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Yorgun, S. (2009). Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümleri’nde tez konuları ve paradigma değişiklikleri. *Çalışma ve Toplum*, 2009/1, 45–60.
- Yüksel, H. (2014). Küreselleşme sürecinin sosyal politika dinamikleri üzerinde neden olduğu değişimin analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2014/1(19), 127–151.
- Zaim, S. (1992). *Çalışma ekonomisi* (9. bs). İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Zaim, S. (2007). İ. Ü. İktisat Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü’nün tarihçesi ve gelişimi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 52, 321–336.

İnternet Kaynakları/Online Resources

<http://www.kongre2019.com/site.php?https://www.cceik2019.org> (01.11.2019).

<https://www.memurlar.net/haber/801123/universitelerde-979-bolum-atil-diye-kapatilmis.html>, (10.07.2019).

<https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10039>, (04.05.2019).

<http://worldcat.org> › identities › lccn-no2007109217, (03.11.2019).

<http://80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/eay/eay/b0506/ymetin.doc>
(04.05.2019)

Ekler/Appendix

Tablo 1

Araştırma Kapsamındaki Lisansüstü Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı (Yüksek Lisans ve Doktora)

Üniversite	Sayı	Yüzde	Üniversite	Sayı	Yüzde	Üniversite	Sayı	Yüzde	Üniversite	Sayı	Yüzde
İstanbul Üniversitesi	556	14,49	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	13	0,34	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	4	0,10	Zirve Üniversitesi	2	0,05%
Marmara Üniversitesi	449	11,70	Kırklareli Üniversitesi	13	0,34	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	4	0,10	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	1	0,03%
Gazi Üniversitesi	350	9,12	Maltepe Üniversitesi	12	0,31	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	4	0,10	Atılım Üniversitesi	1	0,03%
Dokuz Eylül Üniversitesi	340	8,86	Yıldız Teknik Üniversitesi	10	0,26	Adnan Menderes Üniversitesi	3	0,08	Avrasya Üniversitesi	1	0,03%
Sakarya Üniversitesi	291	7,59	Celal Bayar Üniversitesi	9	0,23	Fırat Üniversitesi	3	0,08	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	1	0,03%
Ankara Üniversitesi	193	5,03	Çukurova Üniversitesi	9	0,23	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü	3	0,08	Bahkesir Üniversitesi	1	0,03%
Uludağ Üniversitesi	156	4,07	İstanbul Teknik Üniversitesi	8	0,21	Gediz Üniversitesi	3	0,08	Bozok Üniversitesi	1	0,03%
Süleyman Demirel Üniversitesi	143	3,73	Yeditepe Üniversitesi	8	0,21	İstanbul Kültür Üniversitesi	3	0,08	Eskişehir Teknik Üniversitesi	1	0,03%
Cumhuriyet Üniversitesi	130	3,39	Bursa Uludağ Üniversitesi	7	0,18	Kara Harp Okulu Komutanlığı	3	0,08	Gebze Teknik Üniversitesi	1	0,03%
Anadolu Üniversitesi	123	3,21	Galatasaray Üniversitesi	7	0,18	Karabük Üniversitesi	3	0,08	Harran Üniversitesi	1	0,03%
Yalova Üniversitesi	106	2,76	İstanbul Bilgi Üniversitesi	7	0,18	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	3	0,08	İşık Üniversitesi	1	0,03%
Bahçeşehir Üniversitesi	92	2,40	Dumlupınar Üniversitesi	6	0,16	Türk Hava Kurumu Üniversitesi	3	0,08	İstanbul Esenyurt Üniversitesi	1	0,03%
Kocaeli Üniversitesi	82	2,14	Gaziantep Üniversitesi	6	0,16	Yaşar Üniversitesi	3	0,08	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	1	0,03%
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	77	2,01	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	6	0,16	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	3	0,08	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	1	0,03%
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	68	1,77	Kadir Has Üniversitesi	6	0,16	Başkent Üniversitesi	2	0,05	Kafkas Üniversitesi	1	0,03%
Boğaziçi Üniversitesi	41	1,07	Ordu Üniversitesi	6	0,16	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	2	0,05	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	1	0,03%
Karadeniz Teknik Üniversitesi	41	1,07	Sabancı Üniversitesi	6	0,16	Çağ Üniversitesi	2	0,05	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	1	0,03%
Trakya Üniversitesi	39	1,02	Ufuk Üniversitesi	6	0,16	Erzincan Üniversitesi	2	0,05	Koç Üniversitesi	1	0,03%
Beykent Üniversitesi	31	0,81	Ege Üniversitesi	5	0,13	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	2	0,05	Melikşah Üniversitesi	1	0,03%
Akdeniz Üniversitesi	29	0,76	Kırıkkale Üniversitesi	5	0,13	Fatih Üniversitesi	2	0,05	Neveşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	1	0,03%
Atatürk Üniversitesi	27	0,70	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	4	0,10	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	2	0,05	Niğde Üniversitesi	1	0,03%
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	26	0,68	Afyon Kocatepe Üniversitesi	4	0,10	Gümüşhane Üniversitesi	2	0,05	Tarsus Üniversitesi	1	0,03%
İstanbul Ticaret Üniversitesi	22	0,57	Bülent Ecevit Üniversitesi	4	0,10	Hitit Üniversitesi	2	0,05	Toros Üniversitesi	1	0,03%
Pamukkale Üniversitesi	21	0,55	Çankaya Üniversitesi	4	0,10	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	2	0,05	Tunceli Üniversitesi	1	0,03%

Selçuk Üniversitesi	20	0,52	Dicle Üniversitesi	4	0,10	Kastamonu Üniversitesi	2	0,05	Turgut Özal Üniversitesi	1	0,03%
Hacettepe Üniversitesi	17	0,44	Erciyes Üniversitesi	4	0,10	KTO Karatay Üniversitesi	2	0,05	Türk-Alman Üniversitesi	1	0,03%
Namık Kemal Üniversitesi	17	0,44	Gedik Üniversitesi	4	0,10	Mersin Üniversitesi	2	0,05	Uşak Üniversitesi	1	0,03%
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	17	0,44	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	4	0,10	Muğla Üniversitesi	2	0,05	Üsküdar Üniversitesi	1	0,03%
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	16	0,42	İnönü Üniversitesi	4	0,10	Nişantaşı Üniversitesi	2	0,05	Zonguldak Karaelmas Üniversitesi	1	0,03%
İstanbul Aydın Üniversitesi	14	0,36	İstanbul Gelişim Üniversitesi	4	0,10	Okan Üniversitesi	2	0,05	Toplam	3836	100,00

Tablo 2

Araştırma Kapsamındaki Doktora Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	Sayı	Yüzde (%)	Üniversite	Sayı	Yüzde (%)
İstanbul Üniversitesi	178	27,68	Ege Üniversitesi	2	0,31
Dokuz Eylül Üniversitesi	91	14,15	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	2	0,31
Ankara Üniversitesi	63	9,80	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	2	0,31
Marmara Üniversitesi	59	9,18	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1	0,16
Gazi Üniversitesi	54	8,40	Afyon Kocatepe Üniversitesi	1	0,16
Sakarya Üniversitesi	40	6,22	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	1	0,16
Anadolu Üniversitesi	36	5,60	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	1	0,16
Bursa Uludağ Üniversitesi	34	5,29	Fırat Üniversitesi	1	0,16
Süleyman Demirel Üniversitesi	12	1,87	Galatasaray Üniversitesi	1	0,16
Kocaeli Üniversitesi	11	1,71	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü	1	0,16
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	7	1,09	İnönü Üniversitesi	1	0,16
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	5	0,78	İstanbul Bilgi Üniversitesi	1	0,16
Atatürk Üniversitesi	5	0,78	İstanbul Kültür Üniversitesi	1	0,16
Boğaziçi Üniversitesi	5	0,78	İstanbul Teknik Üniversitesi	1	0,16
Hacettepe Üniversitesi	5	0,78	Kara Harp Okulu Komutanlığı	1	0,16
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	5	0,78	Karabük Üniversitesi	1	0,16
Selçuk Üniversitesi	4	0,62	Karadeniz Teknik Üniversitesi	1	0,16
Akdeniz Üniversitesi	2	0,31	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1	0,16
Celal Bayar Üniversitesi	2	0,31	Yalova Üniversitesi	1	0,16
Çukurova Üniversitesi	2	0,31	Yeditepe Üniversitesi	1	0,16
Toplam		643			100,00

